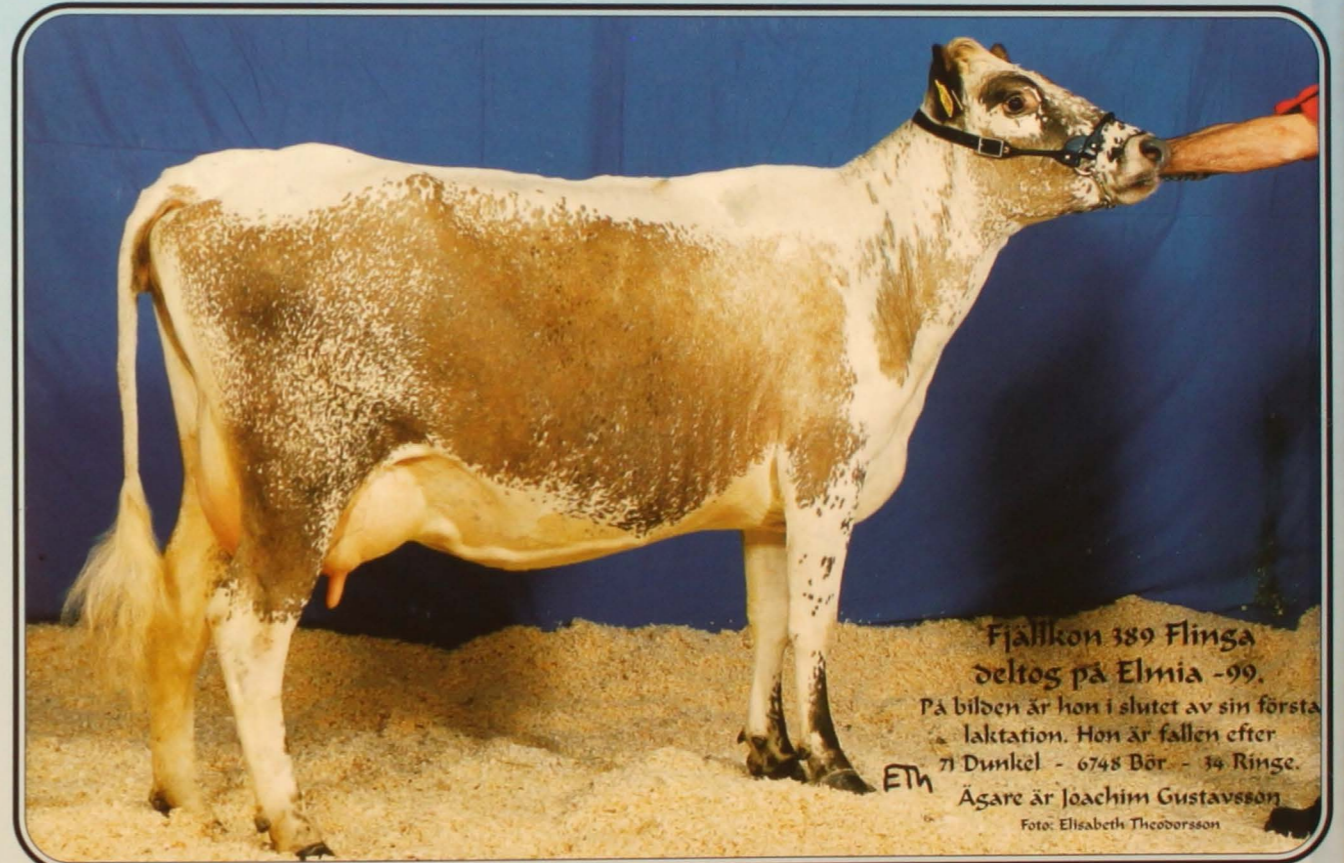

FJÄLLKON

Svensk Fjällrasavels Tidskrift

Nummer 1
Februari / Mars 2000

Fjällkon 389 Flinga
deltog på Elmia -99.
På bilden är hon i slutet av sin första
laktation. Hon är fallen efter
77 Dunkel - 6748 Bör - 34 Ringe.
Ägare är Joachim Gustavsson
Foto: Elisabeth Theodorsson

OJUSTA REGLER FÖR
MILJÖSTÖD TILL
FJÄLLKÖR?

Sidan 3

GÅRDSBESÖK
PÅ BONDAS I
DALARNA!

Sidan 10

FJÄLLRASENS
HISTORIK!

Del 12
Sidan 13

SVÅRT ATT FÅ HEM
BESTÄLLDA
FJÄLLRASTJURAR?

Sidan 5

AVELSDEBATT
OM FJÄLLKÖR!

Sidan 8.

NYA TJURAR
MED FJÄLLRAS-
HÄRSTAMNING!

Sidan 19

 Svensk
Fjällrasavel

Svensk Fjällrasavel

Ordförande:

Patrik Gyllenhammar, Ekeshogs Hejde,
620 20 Klintehamn. Tel 0498-243035.
Fax 0498-243003.

Vice ordförande:

Robert Nilsson, Övre Svartlä 515, 961 98
Boden. Tel 0928-401 06. Fax 0928-402 10.
OBS! Tel-tid vard 10-12!

Redaktion, expedition, kassa:

Lennart Rosén, Larstorp, 590 33 Borensberg.
Tel 0141-700 85, fax 0141-700 82.
e-post: svensk.fjallrasavel@telia.com

Redaktör & Ansvarig Utgivare för tidningen Fjällkon: Lennart Rosén.

Ledamöter:

Sven Blomberg, Sunnanhed 44, 790 70
Furudal. Tel 0258-202 07, fax 203 00.

Joachim Gustavsson, Görshorva, V.Harg,
595 91 Mjölby. Tel/Fax 0142-250 42.

Lena Lindberg, Norra Heden 2,
780 64 Lima. Tel/Fax 0280-322 18.

Anders Jonört, Flarkbäcken 150,
915 96 Flarken. Tel 0934-270 30.

Suppleanter:

Göran Lundström, Fjälbyn 252, 930 10 Lövånger.
Tel 0913-300 40, fax 0913-301 01.

Berit Runsten, Alsenviken 1234,
830 44 Nälden. Tel 0640-240 28.

Tove Undin, Tosseberg 473,
686 93 Sunne. Tel 0565-921 86, 92.

Revisorer:

Bo Karlsson, Våltran, 696 93 Aspabruk.
Tel 0583-503 31.

Martina Bremer, Mossgården 4181,
386 94 Färjestaden. Tel 0485-56 22 52.

Revisorssuppleanter:

Ann-Sofie Sångberg, Lökom 7578,
881 93 Sollefteå. Tel 0620-321 43.

Leif Finnström, Ö:a Radiogatan 2 E, 854 61
Sundsvall. Tel 060-61 64 31.

Avelsansvarig:

Robert Nilsson, Övre Svartlä 515, 961 98
Boden. Tel 0928-401 06, Fax 0928-402 10.
OBS! Tel-tid vard 10-12!

Förmedling av livdjur:

Joachim Gustavsson, Görshorva, Västra
Harg, 595 91 Mjölby. Tel/Fax 0142-250 42.

Stambokföringsansvarig:

Göran Lundström, Fjälbyn 252, 930 10 Lövånger.
Tel 0913-300 40, fax 0913-301 01.

Nästa **FJÄLLKON** kommer i April 2000.
Manus & Annonser till den tidningen ska vara
redaktionen tillhanda senast den 10 mars!

Tidningen FJÄLLKON nr 1 2000

- * Tidningen utkommer med 5 nummer/år. Däremellan skickas aktuell information ut.
- * Medlemskap tecknas genom att sätta in 250,- på postgiro 833 53 62-3.
- * Annonsering med radannonser i tidning och info-blad med t.ex. "Köpes / Säljes" är gratis för medlemmar i Svensk Fjällrasavel.
- * För övrig annonsering hänvisas till vår expedition, se adress & tel i rutan t.v.
- * Samtliga artiklar i tidningen FJÄLLKON är författade av redaktionskommittén om ej annat anges.
- * Åsikter framförda i signerade artiklar delas inte automatiskt av Svensk Fjällrasavel utan är författarnas egna.
- * Tidningen får i korta drag citeras om källan anges.
Eftertryck är dock förbjudet utan skriftligt tillstånd från Svensk Fjällrasavel.

ISSN 1401-7806
Utgivningsbevis PRV nr 21560
© Svensk Fjällrasavel
Tryckeriet Erik Larsson 2000

Adressen till Svensk Fjällrasavels hemsida på internet:

<http://w1.141.telia.com/~u14102529/fjallkor/index.html>

1996, 1997, 1998, 1999.....

Svensk Fjällrasavel har nu tagit steget in i ett nytt årtusende. Det är en spännande tid som ligger framför oss, för på något sätt känns det som att vi alla som värnar och arbetar med och för de renrasiga fjällkorna, i och med det gångna årsskiftet går in på en ny ovandrad väg, in i den okända framtiden. Vad den kommer att innebära eller vilka problem och glädjeämnen vi kommer att stöta på kan ingen sia om, men vi kan påverka utvecklingen. Hur mycket beror på oss själva, för det är endast med egna arbetsinsatser och ideellt arbete vi kan utträta något bra.

Alla är vi väl dock överens om att vi inte ska släppa fjällkons framtida öde i någon hand som inte förstår hur denna koras ska förvaltas. Fjällkon ska aldrig mera börja att korsas bort genom inblandning av andra raser. Nej, den ska bevaras och utvecklas inom sin egen ras. Och den ska definitivt inte inavlas på det sätt som numera håller på att ske med de stora raserna med arbetsnamnen SRB och SLB.

läsar redaktören!

Ojusta regler för djurstöden till fjällkor?

ALLT FLER BLANKETTER

Föregående år kan väl de flesta av oss se tillbaka på med blandade känslor. Till det positiva hörde bl.a. grovfoderskörden om man nu håller sig till det yrkesmässiga. Till det klart negativa får man nog räkna med all den byråkrati som tränger sig på oss bönder från alla håll.

Och reglerna som kringgärdar denna byråkrati i form av en mångfald blanketter som ska fyllas i blir allt stramare och mer hotfulla. Och med tanke på att bidragen numera utgör en allt större del av den lön bonden eventuellt kan deklarerera, gäller det verkligen att hålla tungan rätt i munnen.

BAGATELLFEL STRAFFAS HÅRT

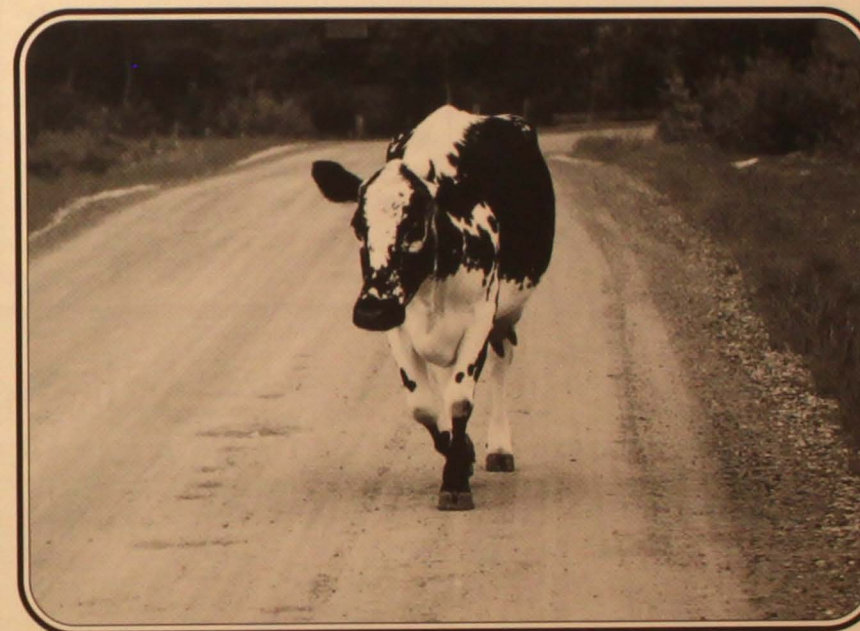
Ungefär så förhåller det sig också med föreningens kontakter med Statens Jordbruksverk. En del är faktiskt rätt trevliga, andra verkligen inte. Och eftersom hälsan tiger still ska jag här nedan enbart hålla mig till det som är mindre trevligt.

Jag blev i slutet av förra året kontaktad av flera medlemmar som råkat mycket illa ut i sina kontakter med SJV och sina respektive länsstyrelser. Orsaken var i samtliga fall att de vid kontroll visat sig i ett eller annat bagatellartat avseende inte fullt ut ha uppfyllt sina bevarandekontrakt.

Jag kan i sammanhanget gärna tillstå att jag själv är en av dessa syndare, även om straffet i mitt fall i form av indraget bidrag blev uthärdligt. Andra har drabbats betydligt hårdare. Om detta är att säga följande;

BYRÅKRATI RÄDDAR INGEN RAS

Jordbruksverket har det formella uppdraget av riksdag och regering att svara för att de hotade husdjursraserna inte tillåts

På väg mot mer rättvisa och justa regler för djurbidrag (miljöstödet)? Nu måste de ändras. Vi hoppas att besked i frågan kan komma under våren!

dö ut. Men utan ett gott samarbete med oss som äger dessa djur skulle SJV aldrig kunna fylla sitt uppdrag. Med enbart byråkrati kan inte en enda ras räddas. Därför är ett förtroendefullt samarbete mellan SJV och djurägare tvunget att etableras.

Då skulle man ju kunna tro att SJV i all sin visdom skulle ta vara på djurägarnas stora idealitet, utan vilken inget räddningsarbete vore möjligt. Och det tycker man sig kanske ha gjort när man införde de djurbidrag som vi nu uppburit i fem år på det sjätte.

Och så långt vore väl allt gott och väl om man inte från SJV:s sida samtidigt införde ett kontroll- och sanktionssystem som är fullständigt stolligt och som visar att man inte satt sig in i hur verkligheten ser ut!

BIDRAGET - KOMPENSATION

Bidraget är till för att kompensera djurägarna för att de tar på sig uppgiften att hålla djur som i avkastningshänseende inte anses kunna konkurrera med andra raser. Men sedan kringgärdar man denna välvilja med bestämmelser som kan bli fullkomligt omöjliga att uppfylla. Låt mig visa några exempel;

1) Djurägaren går in i ett kontrakt med SJV för en femårsperiod och ett visst antal djurenheter. Fem år är en lång tid och mycket kan hända innan fem år gått. Inget sägs om under vilka omständigheter djurägare kan gå ur kontraktet utan att bli återbetalningsskyldig.

Att en veterinär dömer ut besättningen på grund av BVD eller annan sjukdom, eller att en övernitisk miljökontrollant ålägger bonden sådana krav på ombyggnad av

ladugården att det blir ekonomiskt omöjligt att efterkomma, innebär formellt ingen rätt för djurägaren att lämna sitt kontrakt utan att bli återbetalningsskyldig. Tänk på detta innan Ni skriver på igen i år om vi inte fått till stånd en ändring innan dess.

2) Verket rekommenderar djurägarna att inte ta med alla djur i kontraktet för att ha marginal om olyckan skulle vara framme. Ett fullständigt oacceptabelt resonemang! Håller man dessa djur för att de är förment olönsamma i jämförelse med andra, så gäller resonemanget alla djur i ladugården. Varför ska vi hålla fler djur än vi får ersättning för? Resonemang kan bara föras av den som inte ens har den ena foten på jorden.

3) Djur som ingår i kontraktet ska ersättas inom en viss tid om de säljs eller slaktas. I annat fall riskerar djurägaren hårda straff. Men djuren är ju utrotningshotade för att de är sällsynta. Och praktiskt taget alla djur ingår ju redan i bevarandekontrakt någon annanstans. Så var ska man finna ersättningsdjuret? SJV:s eget förslag att en förlorad fjällko ska kunna ersättas med ett annat slags utrotningshotat husdjur är inte ens värt att ta på allvar. Ska vi binda upp t.ex. Linderödssvin på båspallen? Vad säger mejeriet om en sådan åtgärd?

4) Förutom ovanstående tre exempel (flera finns säkert) har tillkommit nya hårdare bestämmelser om hur man ska anmäla utgångna djur till CDB och länsstyrelsen. Och här ligger en fälla. Det kan vara lätt i t.ex. skördebrådskan att en sådan sak glöms bort eller att man tänker att "det gör jag imorgon". Mänskligt men farligt.

I år har ett par medlemmar förlorat hela årets bidrag för en sådan bagtell. Och det handlar inte om småpengar, det kan jag försäkra.

SVÅRT ATT SAMARBETA

Att plundra en djurägare på hela årets bidrag av fäniga formella skäl därför att det föreligger en mänsklig försummelse, är absolut rätta sättet om man vill ta ifrån vederbörande hans eller hennes idealitet och vilja att arbeta för en god sak. Det är också rätta sättet om man vill försvåra för sin samarbetspartner i dess arbete för en gemensam sak. Det här systemet har un-

der det gångna året varit föremål för en översyn av generaldirektören för Fiskeriverket. Han har kommit med synpunkter till förändringar vilket jag tycker till en del har varit bra. Men jag hade hoppats och trott att vi djurägare, genom våra förändringar, kunde ha fått bli remissinstanser. Men så blev det alltså ej.

NYTT KONTRAKTÅR?

I år förväntas vi således vilja påbörja ett nytt kontraktbundet samarbete. Det blir naturligtvis vars och ens sak att fatta beslut i den frågan utifrån egna erfarenheter. Om SJV agerar klokt under det här året lyssnar man på våra synpunkter och tar hänsyn till dessa innan reglerna för de nya kontrakten fastställs. Är det att förvänta sig för mycket?

Text: Patrik Gyllenhammar

Sökes

Svensk Fjällrasavel söker någon/några personer som vill hjälpa till att skaffa sponsorer till föreningen och/eller annonser till tidningen Fjällkon.

För att ha en väl fungerande verksamhet både nu och i framtiden så behöver vi ha in mer pengar till bevarandearbetet inom föreningen.

Till den/de som är intresserade av att hjälpa till med ovanstående utbetalas en viss provision. Vederbörande bör ha F-skattsedel och jobba på frilansbasis.

För mer information, tag kontakt med Lennart på Svensk Fjällrasavels expedition. Telefon/adress etc finns på sidan 2.

VÄLKOMMEN ATT HÖRA AV DIG!

Välkommen på ÅRSSTÄMMA I VÄRMLAND med Svensk Fjällrasavel!

Tiden går fort och det står inte på förrän det är sommar igen, och då är det återigen dags för stämma. I år ska vi vara i Värmland på Södra Vikens Naturbruksgymnasium. Som vanligt blir det fjällkodiskussioner och gårdsbesök i fjällkobesättningar samt andra trevligheter!

Tid: Fredag 28 juli - söndag 31 juli.

Utförlig annons om stämman kommer i nästa nummer av Fjällkon i april. Men boka gärna in ovanstående dagar redan nu så Du/Ni inte missar en av årets stora händelser!

Mycket välkommen!

hälsar
Svensk Fjällrasavel
och Värmlands Lokalavdelning

Upprop! Nonchalans av husdjursföreningen? Svårt att få hem beställda tjurar?

Alla är barn i början, men en dag växer även de till sig och lär sig.

Tyvär så är detta inte fallet hos några av landets husdjursföreningar/sektioner.

Svensk Fjällrasavel har hållit på i drygt 4 år att informera om vilka fjällrastjuror som är godkända och som bör användas vid seminering. Vår information går ut via tidningen *Fjällkon*, i viss mån tidningen *Husdjur* samt genom vår egna *Tjurboken*. Tidningarna skickas till alla våra medlemmar samt till landets samtliga husdjursföreningar.

Tjurboken har även den sänts ut till samtliga husdjursföreningar.

Vi har full förståelse för att det i början kunde vara svårt för personalen på husdjursföreningarna/sektionerna att sätta sig in i problematiken med vilka fjällrastjuror som är godkända att använda. Men att det fortfarande skulle vara svårt för dem är ingen ursäkt, eftersom det i varje nummer av *Fjällkon* finns med en lista på godkända tjuror, både av Svensk Avels och våra egna, det är bara en fråga om att vilja.

De flesta husdjursföreningar har ett gott samarbete med sina kunder/djurägarna, och de tar hem de doser som beställs hem. Men sedan finns det ett antal husdjursföreningar/sektioner som det nästan alltid är "bekymmer med". Djurägare beställer fjällrastjuror, med rätt kodnummer, namn osv. men ändå så får de inte hem vad de beställt. När djurägaren undrar varför, så får denne en mängd olika svar till ursäkt, alltifrån att den beställda tjuren inte finns till att de uppgivit fel nummer, namn el.dyl. Detta är bara dumheter. Husdjursföreningar/sektioner som motarbetar och nonchalerar sina kunder/djurägarna förlorar bara själva på detta i längden.

Hos Svensk Avel är det inte svårare att plocka fram Svensk Fjällrasavels tjuror än att plocka fram sina egna. Men vi är väl medvetna om att vissa avelsrådgivare på en del husdjursföreningar/sektioner, av princip eller egna egoistiska orsaker enbart vill använda de SKB/Fjälltjuror som Svensk Avel rekommenderar. Under de senaste åren har vi fått in många rapporter från djurägare om problemet med att de inte får hem de tjuror som beställs. Och oftast är det inom samma områden som rapporterna återkommer.

Nu kommer vi att informationsvägen försöka få de husdjursföreningar/sektioner som "går sin egen väg" att komma på bättre tankar. De finns faktiskt till för att serva djurägarna på det sätt djurägaren önskar, inget annat diktatoriskt sätt. Därför behöver vi hjälp från alla Er medlemmar och djurägare, både Ni som tidigare hört av Er till oss och Ni som har problem med Er husdjursförening/sektion, att höra av Er till Svensk Fjällrasavels expedition, per brev, telefon, fax eller e-post. Då kan vi göra en sammanställning för att kunna agera rättvist.

Husdjursföreningar/sektioner som därefter (då vi sänt ut tydligare information) inte bättrar sig, kommer utan tvekan att publiceras på en "svart lista" både i *Fjällkon* och andra media. För även i seminbranchen så gäller det att "kunden har alltid rätt"!

Till alla husdjursföreningar/sektioner som redan har ett gott samarbete med djurägarna då det gäller seminering med godkända fjällrastjuror vill vi bara säga ett stort TACK och önskan om ett lika gott fortsatt samarbete!

SKB/Fjällrastjurars renrasighetsprocent

På många begäran så publicerar vi återigen den procentlista som visar hur pass renrasiga de SKB- och fjällrastjurar är som använts genom åren samt f.n. används.

Namn	%Fjäll	%Rk	%SLB	%SJB	%SRB	Övrigt	Namn	%Fjäll	%Rk	%SLB	%SJB	%SRB	Övrigt
704 Kajax	50			50			787 Slösig	87,5		12,5			
705 Sol	100						788 Misse	62,5		12,5		25	
706 Tyring	100						790 Figge	100					
708 Bill	100					Kan ha finsk rk	791 Karat	100					
709 Gulle	100						792 Findus	87,5		12,5			
710 Agaton	100						793 Figaro	90,63		6,25		3,12	
711 Stag	50		50				794 Tolle	25	75				
712 Minto	75	25					795 Rask	50	50				
713 Smyg	100						796 Han	50	50				
715 Rito	100						797 Esping	68,85		31,25			
717 Kare	100						798 Semson	50		37,5	12,5		
721 Groll	100						799 Öre	50	50				
722 Laiso	50		50				930 Remi	37,5	50	12,5			
723 Figer	100						931 Veman	28,13	6,25	53,12	12,5		
724 Bergis	100						932 Yster	25	50	12,5	12,5		
725 Rahto		100					933 Kam	100					
726 Basker	100						934 Östen	37,5	50	12,5			
727 Drill	100						935 Mabo	50	50				
729 Homeros	100						936 Ömse	37,5	62,5				
730 Espnäs	50		50				937 Balett	87,5		12,5			
731 Morgan	75		25				938 Ricko	100					
732 Lasso	50			50			940 Hompen	87,5	12,5				
733 Gandi	100						942 Magi	37,5	50	6,25		6,25	
734 Tosse	50	50					943 Bass	93,75	6,25				
736 Love	75	25					945 Bitt	62,5	25	6,25	6,25		
737 Drutten	50	50					946 Hopp	98,44			1,56		
738 Pigg	50		50				947 Frippo		100				Västnorsk rk
739 Gute	100						948 Sigill	100					
740 Ingo	75	25					949 Igor	37,5	62,5				
741 Finell	75		25				950 Risto	87,5	12,5				
742 Prim	62,75		37,25				6701 Yxan	25	62,5		12,5		
743 Bisko	100						6702 Bazar	95,32		4,68			
745 Macke	50	50					6703 Bingo	90,63		9,37			
746 Florett	50			50			6704 Kaviar	65,63	31,25		3,12		
747 Skön	50	50					6705 Yngve	50	50				
748 Isak	50		50				6706 Milding		100				Västnorsk rk
749 Kajak	100						6707 Kalufs	59,38	25	15,62			
780 Rune	100						6708 Ylle	25	75				
781 Sigarr	100						6710 Mickel	71,88		15,62		12,5	
782 Svarten	100						6711 Mirre	37,5	37,5	9,37		15,62	
783 Kalott	50	50					6715 Lage	100					
784 Biljett	87,5		12,5				6718 Joar	93,75	3,12			3,12	
785 Solist	87,5		12,5				6719 Röpan		100				Västnorsk rk
786 Maro	100						6720 Jovial	96,88				3,12	

SKB/Fjällrastjurars renrasighetsprocent

Namn	%Fjäll	%Rk	%SLB	%SJB	%SRB	Övrigt
6722 Mal	75	25				
6723 Majs	62,5	25	6,25	6,25		
6724 Mikro	75		12,5		12,5	
6725 Mister	37,5	31,5	12,5		18,75	
6726 Milo	71,88		15,62		12,5	
6727 Nestor		100				Mest sv. rk
6728 Lazarus	100					Östnorsk rk
6729 Kron		100				
6730 Mulle	81,25		18,75			
6731 Makt	65,62	25	9,37			
6732 Snäpp	96,88	3,12				
6733 Lönnå	34,38	50	15,62			
6734 Happe	50	37,25	12,5			
6735 Örjan	50	50				
6737 Örme	50	25	25			Trol. 50% fjäll
6738 Mast	96,88	3,12				
6739 Mild		100				50% sv/50%vn
6740 Skatt	35,1	12,5	52,4			
6741 Hall	43,75	25	6,25			25% isländsk
6742 Harg	100					
6744 Vilmer	21,87	28,13				50% isländsk
6745 Rimbo	100					
6746 Hompest	90,63	6,25		3,12		
6748 Bör	95,32		4,68			
6749 Risk	96,88	3,12				
6750 Vigg	28,13	12,5	9,37			50% isländsk
6751 Igge	41,35	56,25	2,4			
6752 Katar	100					
6753 Bistro	93,75	6,25				
6755 Sobi	34,38	12,5	3,12			50% isländsk
6758 Bula	96,88	3,12				
6761 Hire	77,15	6,25	16,6			
6763 Svartus	96,88	3,12				
6765 Homa	89,07	6,25	1,56		3,12	
6766 Karess	100					
6767 Ymer	46,88	46,87	6,25			
6768 Deger	93,75		6,25			
6769 Delta	100					
6773 Yber	46,88	50	3,12			
6774 Midar	71,88	12,5	9,37		6,25	
6775 Sigge	100					
6776 Lippo	100					
6777 Makro	87,5		6,25		6,25	
6778 Ming	76,51	20,37	3,12			
6780 Mise	87,5		6,25		6,25	
6781 Malm	78,89	20,31		0,8		
6782 Enni	28,13	70,31		1,56		
6783 Masir	64,09	28,11	4,68	3,12		
6785 Agami	82,82	6,25	4,68		6,25	
6787 Laro	95,32		4,68			
6788 Miba	71,49	12,5	9,76		6,25	
6789 Jerry	12,5	87,5				
6790 Enator	17	81,25	1,75			
6791 Ördi	61,40	31,25	2,15	3,25	1,95	
6792 Jemi	28,12	60,94	7,03		3,91	
6793 Mulle	58,83	21,87	6,80	6,25	6,25	
6794 Öza	59	37,5	3,5			

LIVPRISER PÅ FJÄLLRASDJUR

Att prissätta livdjur är svårt i tider då slaktpriserna inte precis sporrar livdjursvärdet. Nedanstående livdjursprislissa är den som Svensk Fjällrasavel använder sig av som **utgångspunkt** vid diskussion om priser då djur ska köpas eller säljas.

Det finns inget krav att följa listan utan priser är alltid en uppgörelse mellan köpare och säljare.

Nedanstående priser förutsätter naturligtvis att djuret ifråga är "tipp/topp" vad gäller hull, hälsa, exteriör, härstamning etc. De äldre kvigorna samt kor nedan förutsättes vara dräktiga.

Priser exkl moms:

Kalv 1 månad	1000:-
Kalv 2 månader	1170:-
Kalv 4 månader	1530:-
Kalv 6 månader	1890:-
Kviga 10 månader	2250:-
Kviga 12 månader	2970:-
Kviga 14 månader	3510:-
Kviga 16 månader	4050:-
Kviga 18 månader	4680:-
Kviga 20 månader	5400:-
Kviga 22 månader	6120:-
Kviga 24 månader	6840:-
Kor (=bra/fina kor)	6840:-

En ung bilmekaniker kom till himlen där han träffar Sankte Per.

- Varför lät du mig dö vid så unga år? frågade han.
Sankte Per tittade i sin tjocka bok och sade:
- Efter de timmar du debiterar dina kunder så är du 87 år.

Gamle prosten undervisar barnen.

- Vem är det som ser allt, hör allt och som jag bara är ett litet kryp inför?
Lille Per svarar:
- Prostinnan.

En präst ringde Renhållningsverket och sade:

- Det här är pastor Jansson. Jag ville bara meddela att det ligger en död gris på gatan här utanför.
Mannen som svarade försökte vara lite rolig:
- Jaha, men brukar inte ni i kyrkan ta hand om de döda då?
- Jo, svarade pastorn, men vi kontaktar alltid släkten först.

Avelsdebatten fortsätter; URVAL AV AVELSDJUR UTIFRÅN BRUKSEGENSKAPER

Angående den avelsdebatt som försiggår i tidningen (nr 4 och 5-99) tycker jag det finns fler intressanta faktorer som borde tas med i diskussionen;

ANPASSAD KROPPSTYP

Kroppstypen som fjällkon har är resultatet av en anpassning under mycket lång tid till den nordskandinaviska jordbruks-traditionen (och förresten inte bara kroppstypen).

Korna har stått uppstallade vintertid under de senaste 2500 åren inom det skandinaviska jordbruket. Den bäst lämpade kon för ett sådant liv är relativt liten och finlemmad. Detta gav störst utslag den dag korna skulle släppas ut på bete. Den lilla och finlemmade kon hade inte lidit så mycket av vinterns stallperiod som den stora och klumpiga kon. Detta innebär givetvis inte att alla kor var små och ynkliga. Variation finns alltid.

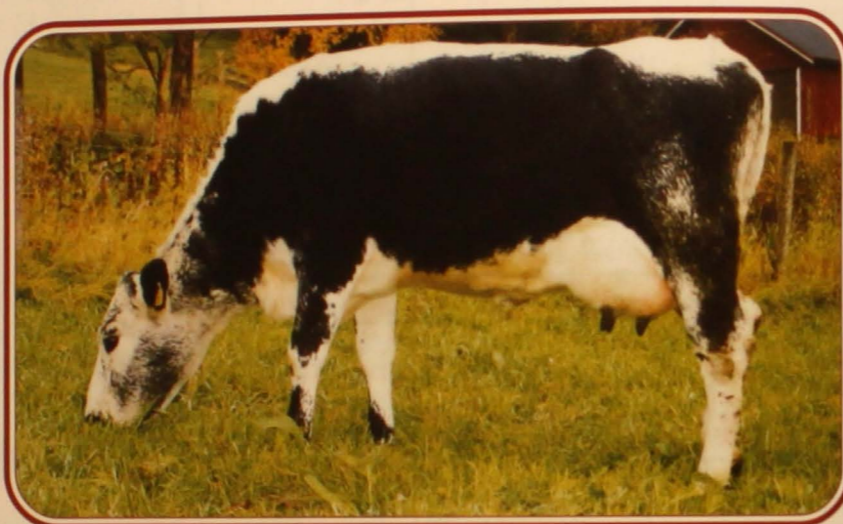
STYRD FÄRGAVEL?

Färgen på korna är ett resultat av marknadstänkande från 17- och 1800-talen, då genetikens resultat nästan enbart gick att tolka via yttre resultat. Som sagt är är sidighet dominant. Svart färg är dominant.

Detta resulterar i att alla de färger och teckningar (nästan) som funnits inom den skandinaviska boskapen, fortfarande finns under den svartsidiga teckningen, vilket kan ge ett spännande resultat i avelsarbete. Dock är det klart att svartsidighet är mest populärt på livdjursmarknaden, vilket är den avgörande faktorn!

HOMOGENT MATERIAL

Den mest intressanta genetiska egenskapen är de DNA-tester som gjorts på genbankstjurarna. Den homogenitet som dessa uppvisar kan inte vara en slump utan

Fjällkon är en effektiv ko. T.ex. så räcker det med 6-7 kg mjölk för att göra 1 kg ost. Från SRB- och SLB-kor måste man ha 11-12 kg mjölk för att få 1 kg ost.

måste vara ett resultat av ett passivt avelsarbete under mycket lång tid där urval av djuren skett utifrån bruksegenskaper. De extremt höga frekvenser av genen kappa-kasein B som dessa genbankstjurarna har kan inte vara en slump.

Om man vid framtida studier upptäcker fler intressanta gener och genkombinationer så blir inte jag förvånad. De recept på gårdsostar som publicerats i tidningen kräver förvånansvärt lite mjölk per kilo producerad ost. 6-7 kg mjölk för 1 kg ost är vanligt. Att jämföra med 11-12 kg på ett stort mejeri med SRB- och SLB-mjölk.

INTERNATIONELL EXTERIÖR

I framtiden måste fjällkon uppvisa en internationell exteriör och kunna hävda sig på nationella och internationella utställningar som "Best i show" om man ska kunna hålla intresset uppe för rasen. Det är i varje fall min åsikt.

Fjällkon lämpar sig mycket väl för just den kommersiella nisch som just utställningsverksamheten är. Hennes färg, temperament, storlek, DNA-bild m.m. är per-

fekt för verksamheten om man bara hade en bättre exteriör på juver och skelett. Och det finns djur med dessa egenskaper!

7-8 LAKTATIONER

Till sist vill jag påpeka att ett avelsmål där korna ska mjölka i sju till åtta år inte är något nytt. De kanadensiska holstein-uppfödarna har haft denna princip mycket länge, även om den inte är kommersiellt gångbar numera.

Att en rekordko inte nedärver sin kapacitet är väl känt. Världsrekordkon från 1972 med sina 24.500 kg mjölk fick en son med ett högst mediokert avkommeresultat, medan Holsetintjuren Citation R gav medelmåttiga döttrar men var en populär tjurproducent.

En jämn och nedärvningssäker kolinje i bakgrunden är nog bäst, precis som sagts av Margareta och Elisabeth Holmgren i Fjällkon nr 5/99.

Text: Tomas Gunnarsson

LÄGG DIG I AVELSDEBATTEN DU OCKBÅ.
SKICKA IN DINA ÅSIKTER TILL FJÄLLKON!

Varning för så kallade "rena" SKB-tjurar!

Se upp med tjurar som Svensk Avel kallar för "rena SKB-tjurar". Dessa är inte godkända ur fjällrasypunkt. Att seminera med dem kan bl.a. innebära kostsamma återbetalningar av erhållna bidrag samt att arbetet för en renrasig fjällko fördröjs. Använd endast sådana tjurar som Svensk Fjällrasavel rekommenderar på sidan 21.

AVELSKURIREN

Säkert är det flera av Er medlemmar som får Svensk Avels tidning *Avelskuriren* i brevlådan. Även om den publikationen aldrig med ett ord nämner de fjällrastjurarna vi har att erbjuda fjällkoägarna, är den ibland intressant att bläddra i.

Dock, i det nummer som kom ut en tid före jul fanns en artikel som det finns anledning att rikta uppmärksamheten på. Den var skriven av nya avelsledaren för SKB och presenterade de aktuella tjurarna inom rasen samt avelsledarens egna ambitioner för SKB.

FRÄMMANDE RASER

I presentationen över SKB-tjurarna talades det om procentuella inslag av "främmande raser" och vilka tjurar som var "rena". Våra medlemmar ska dock observera att det som inom SKB kan kallas för "ren ras" kan vara till hundra procent västfinsk boskap. Den rasen är en rödkulla och räknas inom fjällrasaveln som främmande ras!

Om en fjällkoägare inte uppmärksammar detta utan seminarer sina kor med en av Svensk Avels "rena" SKB-tjurarna, kan denne

förlora sitt EU-bidrag för hotade raser, och i absolut värsta fall bli återbetalningsskyldig för tidigare erhållna bidrag.

FÖLJ VÅRA RÅD

Säkrast är därför att följa det råd vi tidigare gått ut med, nämligen att se till att seminforeningen har hemma av våra tjurar. Dessa är garanterat godkända i vårt avelsarbete. Dessutom återgår f.n. 45 kronor av seminavgiften till Jordbruksverkets stödmedel till bevarandet av fjällrasen. Detta gör det möjligt för oss att få maximalt med tjurar spermasamlade till framtida nytta.

DÅLIGT ANSVARSTAGANDE

Den här varningen är vi dessvärre tvungna att gå ut med så länge Svensk Avel vägrar ta något eget ansvar för landets äldsta inhemska ras. Den service vi i dagsläget får genom seminorganisationen och avelsorganisationen tar man betalt för intill sista krona, och våra tjurar får inte visas i *Avelskuriren*. Dessvärre. Därför, följ uppmaningen: endast fjälltjurarna till fjällkor!

Text: Patrik Gyllenhammar

Gårdsbesök på BONDAS

Eva Martinsson hos korna i den trivsamma ladugården på gården Bondas, Norränge, Dalarna

BONDAS FJÄLLKOR

Denna gång är *Fjällkon* på besök i Dalarna hos Eva Martinsson med familj på gården Bondas i byn Norränge. Gården som är Evas föräldrahem byggdes i början på 1800-talet och är kringbyggd, nästan som en skånelänga.

Enligt de gamla i bygden ska det ha varit ett sätt att skydda sig mot de vargar som förr fanns i trakten. Det ger i alla fall ett trevligt och annorlunda intryck även om vargfaran idag är mindre.

Eva flyttade hem till gården 1976 efter att under 10 år bott i Örebro och jobbat som ekonomibiträde på Ekeskolan (en skola för flerhandikappade barn).

I Närke träffade hon livskamraten Åke Karlsson och när sönerna Anders och Mattias, idag 28 och 25 år gamla, fötts så lockade hembygden och ett annat liv. Evas mamma Lea Martinsson, idag 76 år, hade slutat med korna 1973 så vid hemkomsten fanns inga djur på gården.

DET BÖRjade MED EN TJURIDÉ

1977 på våren skulle Eva och en god vän skaffa några tjurkalvar att ha över sommaren, men några sådana gick ej att uppbringa, utan "slaktaren" kom med några kvigkalvar istället. Naturligtvis tyckte Eva att de var alldeles för fina att slakta när hösten kom, så de fick leva vidare.

1979 kalvade de in och sedan fylldes ladugårdens 7 båsplatser upp vartefter det blev råd. Någon fjällko fanns det, men mest var det "vanliga" kor i ladugården som snart gjordes om så den rymde 10 kor.

OMBYGGNAD AV LADUGÅRDEN

I slutet på 1980-talet gjordes en större ombyggnation och nu finns 15 båsplatser för kor i den trevliga lagården. I det gamla stallet finns platser för ungdjur och idag hålls ca 15 kor och 15 ungdjur på gården tillsammans med ett 10-tal getter.

Av getmjölken görs messmör som det finns en trogen kundkrets till, men när tiden inte räcker till för att ta vara på get-

mjölken får kalvarna dricka den.

FJÄLLKOR PÅ ALLVAR

Fjällkorna började komma till Bondas på allvar i början på 90-talet. Den första var 101 Fjälla som då skulle få sin andra kalv. Det är en lågställd dam med en air av vädighet kring sig. Hon lever än och är en av de bättre korna i besättningen. Hon har som bäst producerat över 8000 kg mjölk sedan besättningen blev kontrollansluten. Tyvärr är härstamningen okänd och inget annat finns att säga än att hon stammar från Värmland.

SLB & SRB BORT

Idag finns bara 2 SLB- och 1 SRB-ko kvar och ingen avkomma sparas efter dessa. En annan Fjälla som finns i besättningen är 7 Fjälla, född 1983, en vital Basker-ko som är född hos Bertil Johansson och är av gammal Dalastam.

Hon är mor till 3009 Lillprinsen som samlades för ett par år sedan men tyvärr gav så lite sperma att det blev rakt in i genbanken. 7 Fjälla köptes in, om inte myn-

dig så nästan, men ättlingar finns efter henne för Eva köpte även två döttrar efter henne. En av dessa nedkom med 66 Sköna efter 6769 Delta som ser mycket lovande ut och som nog blir en kommande favorit i ladugården på Bondas.

Dessutom finns djur ur Rita- och Molikstammarna från Sven Blomberg och Druva-stammen från Karl-Gustav Hedling. Dessutom djur ur ytterligare några gamla Dalastammar. Avkastningen ligger på drygt 5000 kg ECM.

VALLODLING PÅ ÅKERMARKEN

Till gården hör 3 ha egen jord och till det arrenderas ytterligare drygt 20 ha. Vall odlas på allt utom ca 4 ha som varje år plöjs och sås med grönfoder och insädd.

Grönfodret rundbalas och vallen skördas som torrhö och läggs dels hemmavid och dels i en inhyrd hölada. Slåttern sköts i huvudsak av gårdens karlar på semestern. Åke och Anders jobbar båda på den närbelägna sägen i Fiskarheden och Mattias jobbar åt en städfirma i Sälen.

FÄBODDRIFT

Sommartid hålls djuren på Mattsäsens fäbod. Mattsåsen har gamla anor och där har funnits djur ända sen 16-1700-talet. Martinssons ställe är dock av något nyare slag och byggdes upp i början på 20-talet.

När Eva återupptog fäbodverksamheten 1978 fanns ytterligare en familj där men nu är man ensamma med djur på fäboden. Mjölken körs hem och levereras till mejeriet hela sommaren. Mejeriet hämtar mjölken på kvällen så man har 2 tankar, en på släpvagnen och en i hästfinkan, så när man far ned med mjölken lämnas bara det ena ekipaget och så hakar man på det andra så att man slipper invänta mjölk-bilen.

Att besöka Bondas är ett sant nöje med sitt speciella utseende och sina välmående välskötta djur. Att här finns en ladugårdsansvarig som månar om sina djur är klart och från *Fjällkon* får vi tacka för besöket och önska familjen Martinsson/Karlsson all lycka i framtiden med rasen för 2000-talet - fjällkon!

Text: Robert Nilsson
Foto: Lennart Rosén

Mitt i bilden syns 12 år gamla 5101 Snövit som är en av besättningens bästa kor.

Avelsdebatten fortsätter; APROPÅ FRAMTIDENS FJÄLLKOR

Bo Dahlgren kliar tjuren 7114 Gubben (som f.ö. finns spermasamlad) medan Boris Karlsson tittar på. Bakom Gubben står kossan Törnrosa efter en egen tjur och en morfar som heter 715 Rito (semintjur). Kortet är taget i betesmarkerna på Stenbrohult av Boris sambo Birgitta.

STENBROHULT GÅRD

Apropå Patrik Gyllenhammars synpunkter om framtidens fjällkor i Fjällkon nr 4 1999, så har undertecknad några saker jag vill förmedla;

Vi arrenderar Carl von Linnés föräldrahem, Stenbrohults prästgård. Den består av 40 ha betesmark och 6 ha åker. Vi har 11 stycken fjällkor och 12 stycken ungdjur i en stenladugård från 1870-talet. Vi producerar nästan all mjölk på naturbeten, så därför försöker vi att få alla kor att kalva på våren och dra ut på betessången så länge som möjligt. Alla kor sinlägges sedan vid installningen. Detta gör att en ko som ligger runt 5000 liter mjölk på bete och grovfoder är den ko som passar oss bäst.

Eftersom vi i Sverige har högmjolkande raser som Holstein och SRB som är mer kraftfoderomvandlare än grovfoderomvandlare, bör vi inom fjällrasen satsa på en bra grovfoderomvandlare.

VALL BÄTTRE ÄN SPANNMÅL I VISSA OMRÅDEN

Naturligtvis står det var och en fritt att utfodra efter eget huvud, men eftersom stora områden i Sverige (t.ex. småländska höglandet och skogslänen) lämpar sig bättre för vallodling än för spannmål, tror jag att det är viktigt att man behåller fjällrasen som bra grovfoderomvandlare.

Det bör kanske tilläggas att själva har vi inte behövt anlita veterinären på 3 år.

Text: Bo & Gun Dahlgren
Januari 2000

OBS! Du som vill "lägga Dig i" avelsdebatten om fjällkor är mycket välkommen att förmedla Dina synpunkter via denna tidning! Skriv som Du "tänker eller talar" (om Du tycker det är svårt att skriva) så redigerar redaktörn så det ser bra ut i tryck!

Fjällrasens avelshistorik

Del 12

Perioden 1945 och framåt

I denna del av fjällrasens avelshistoria har vi kommit fram till april 1945 då tjuren 16 Ebenholtz säljs på auktion i Östersund för det dittills och hittills oöverträffade priset av 13.100 kronor.

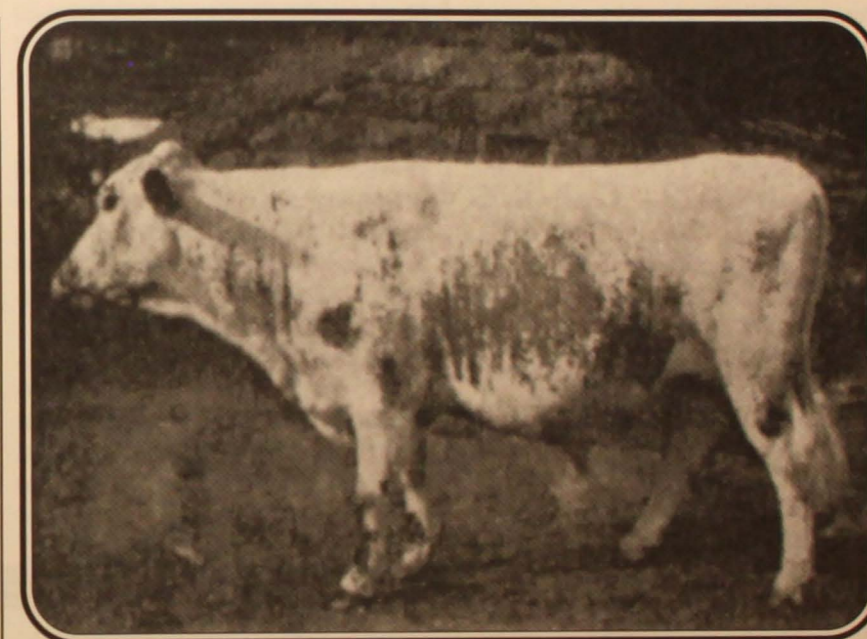
Köpare var Enok Norberg, Blåvik i Bjästa som med förvärvet av Ebenholtz konsoliderade det besättningsbygge han startat på 30-talet. Norberg hade även tecknat kontrakt med ett antal andra tjuruppfödare i Västernorrland som mot en betäckningsavgift fick nyttja tjuren.

1900-TALETS MEST BETYDELSEFULLA TJUR!

Utan tvekan är 16 Ebenholtz, SKB 1251, den enstaka tjur som kommit att påverka fjällrasen mest om man nu bortser från Puke, R1. Han blev inte så väldigt gammal i aveln som en del sentida seminmatadorer som i vissa fall var aktiva upp i 20-årsåldern, men han fick genom sitt stora antal söner och inte minst sitt stora antal bra söner en bestående inverkan på fjällrasen.

Av Ebenholtz 52 stamboksförda söner avkommebedömdes 13st (som jag lyckats hitta i alla fall). Den sämste hade 101 i F-tal. Medeltalet för alla 13 var 104, vilket är ett svårslaget resultat av en tjurfader!

Man kan utan att tveka påstå att Ebenholtz nästan ensam satte stopp för den starka "norska våg" som berättades om i förra numret av historien. Samtidigt kan man nog påstå att det för Ebenholtz del var en fördel att den "första norska vågen" hade kommit in i fjällras-Sverige, för Ebenholtz hade som vi ska se en härstamning som var mycket närbesläktad med den svenska delen av fjällrasen (som allt annat avelscentermaterial), och den blodförfriskning

16 Ebenholtz, som präglat fjällrasen mer än någon annan tjur, köptes 1945 för hela 13.100 kronor på en auktion i Östersund av Enok Norberg, Blåvik, Bjästa.

som skedde med de norska tjurarna kom honom därför tillgodo och spädde på hans utmärkta resultat i aveln. Med detta sagt så ska ingen tro att Ebenholtz påverkan hade hängt på den norska blodförfriskningen, för Ebenholtz hade fått en stor plats oavsett detta.

VAD VAR DET DÅ FÖR SPECIELLT MED EBENHOLTZ HÄRSTAMNING?

Ja, där fanns inget unikt material om man med unikt menar att det inte förekommit förut i andra tjurar. Men det hade en annan prägel än majoriteten av 30-talets fjälltjurar som ju var fäder till 40-talets kor vilka Ebenholtz söner kom att verka på.

Under 30-talet hade de stora gårdarna i

Jämtland (som då var rasens mest betydande tjurproducenter) ett djurmateriell starkt präglad av Zaren, R3056, och hans söner, samt även ättlingar till en annan av de stora matadorerna Rask 2, R1561.

Rask kom ju ur Odenlinjen och Zaren stammade ur Pukelinjen, men Rask fanns också med på Zarens moderne som morfarsfar till Zaren.

Zaren-sönerna hade ju även tidigt nått Västerbotten, och Botsmark "pumpade" ut Zaren-blod i rask takt och i Flarken verkade Zar-Fix, R4096. Men där fanns även mycket kvar som stammade från Inge av Nytorp som tidigare verkat i Botsmark.

Västernorrland var inte lika präglad av en viss linje utan hade material som kom från stamtjurarna på de senare avelscentren i länet. Men även från Jämtland och Västerbotten, och ur de flesta grenar av Pukelinjen och ur Odenlinjen. De tidigare gam-

FJÄLLKON

la västernorrländska avelscenterna Ström-
näs och Merlo finns inte så mycket mate-
rial kvar av. Bollsta, som också upphört,
finns ju kvar genom att deras kor är ba-
sen i Jonssons och Petterssons i Billsjös
besättningar.

VAD FINNS DÅ I STAMMEN PÅ EBENHOLTZ?

Ebenholtz föddes i Gunnar Petterssons
avelscenter i Billsjö men far, farfar, far-
mors far och morfar var födda hos Johan
Jonsson i Billsjö, och modernet stammade
från Bollsta avelscenter, så det är många
som kan ta åt sig en del av äran för tjuren
i fråga.

Men vi börjar med Ebenholtz moderne,
följ nu med på stamträdet så blir det lät-
tare. Det kan spåras tillbaka till kon 33
Edla som ni ser längst ner till höger på
stamträdet. Hon var stambokförd i Väster-
norrlands läns stambok klass 4 med num-
mer 01749 (alla länsstamböcker som för-
des efter riksstambokens införande hade
en nolla framför det egentliga numret).

Hennes fader var Mollberg, R735, en tjur

född på Bollsta efter Olle, R642, som kom
till Bollsta i moderlivet på kon Kalla,
R1066. Olle hade Kalle-Glader 2, R48,
som farfar och morfar. Mollbergs mor var
en från Västerbotten inköpt fjällko vid
namn 39 Rosa. Om 33 Edlas mor vet vi
inte mer än att hon hette Eda 1 och stod
på Bollsta början på 1910-talet.

Edla fick med tjuren Sixten av Överbyn
dottern 150 Edelweiss R6246. Sixtens
möderne kom ur Mutter-familjen från
Överbystammen och var oerhört starkt
inavlat på Pukelinjen. Fädermet var en
blandning Odenlinjen och Pukelinjen.

EDELWEISS

150 Edelweiss fick sedan med den på
Bollsta födde tjuren Isgrim, R2853, dot-
tern 208 Edelweiss, R8229, som senare
fick numret 71 i SKB:s avelsregister. Det
var 208 Edelweiss som Gunnar Petters-
son köpte från Bollsta.

Hennes fader Isgrim stammade på
fädermet ur I-linjen från Nytorp, som var
en avläggare till Flora-familjen på Rösta.
På modernet kom han från Bollstas Isa-

familj som stammade ur den från Väster-
botten 1904 inköpta kon Isa. Farfar till
Isgrim var den betydelsefulla tjuren
Garibaldi av Nytorp, R1976, som dyker
upp senare i avsnittet.

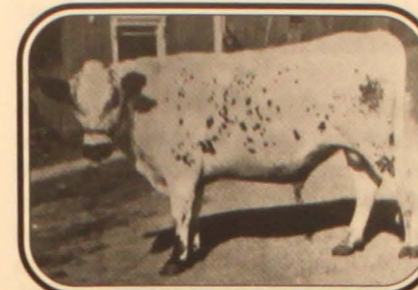
208 Edelweiss paras sedan med en av Jo-
han Jonssons mest betydelsefulla tjurar,
17 Kurt av Billsjö, R4284. Resultatet av
den parningen blir 3 Edelweiss, SKB
A658, som under en lång följd av år lig-
ger på en produktion över 200 kg smf med
en fetthalt strax omkring 5%. Tyvärr går
hon ut redan hösten 1947.

Men vi lämnar Ebenholtz moderne och
går till fädermet, fast vi är ändå kvar på
modernet eftersom ni ser att 17 Kurt är
både farfar och morfar till Ebenholtz.

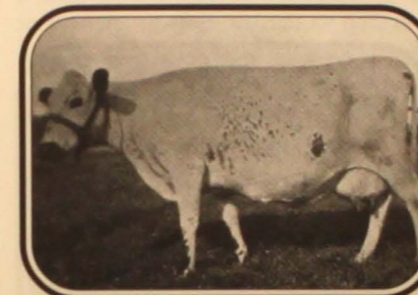
K-LINJEN FRÅN BOLLSTA

17 Kurt stammade ur K-linjen från Boll-
sta. Som mormor till honom ser vi den
gamla rekordkon 104 Krangros av Boll-
sta. Den kon blev 17 år gammal och har
fått en stor betydelse för fjällrasen. Hon
finns idag ett otal gånger i härstamningen
på era egna kor därhemma. Krangros var

FJÄLLKON

17 Kurt, R 4284, som är både farfar
och morfar till Ebenholtz.

104 Krangros av Bollsta.
Hon är stammor till K-linjen från
Bollsta som ligger bakom Ebenholtz
farfar, farmor och morfar.

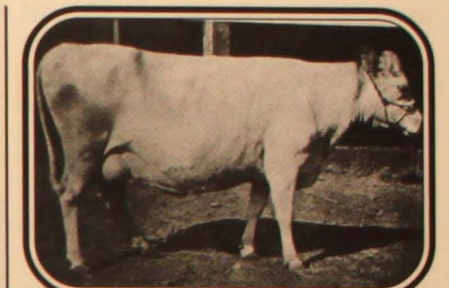
linjeavlad på den tidigare nämnde Moll-
berg som var både farfar och morfar.

Bästa året 1924 gjorde hon 5754 x 3,79% =
218, vilket då var rekord för fjällrasen.

Om modernet på Krangros kan bara sä-
gas att modern hette Kransa vn 01750
och hennes mor i sin tur Krona som man
vet fanns på Bollsta till 1914. Korna från
Bollsta vet man köptes in från Jämtland,
Västerbotten och Västernorrland, men
varifrån Krona kom har inte gått att få reda
på.

Jonsson köpte in avkomlingar till
Krangros, bland annat dottern 17 Kron-
lind och dotterdottern Kruslock som ni
båda ser i stamträdet. Det gör att K-linjen
kommer igen bakom Ebenholtz farfar,
farmor och morfar.

Både tidigare nämnda Kronlind och Krus-
lock var efter Elit av Änge R3129 som
hade Botsmarkstjuren 19 Svala-Inge
R2586 till far och en gammal fin adels-
dam vid namn 151 Elva, R6453, till mor.
151 Elva var född vid Torvalla avelscent-
er men såldes till Änge som kviga. Mo-
dern till henne köptes till Torvalla från J-
O Palmqvist, Ope. K-linjen kommer att
bli den viktigaste för Jonsson och ur den
säljer han 84 tjurar till avel på 25 år. Den

151 Elva, mor till Elit av Änge.

siste moderne tjuren som kommit ur den
är 717 Kare (dock inte född hos Jonsson)

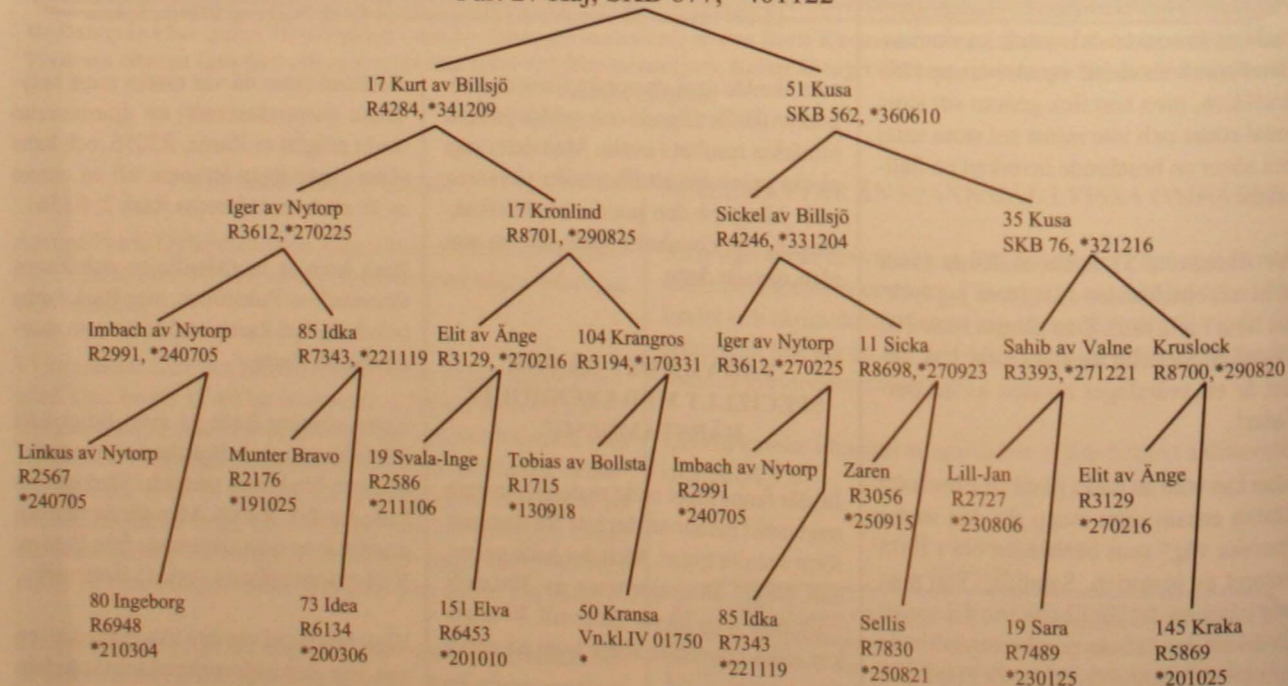
IGER AV NYTORP

Men frågan är om inte det enskilda djur
som haft störst betydelse för Ebenholtz
kvalitet är Iger av Nytorp, R3612, som
Jonsson förvärvade från Backe avelscent-
er i början på 30-talet.

Som ni ser så förekommer han 3 gånger
i stamtavlan. Iger hade både fäderne och
möderne ur I-linjen på Nytorp. Dessutom
var Iger hårt inavlat på tidigare nämnde
Garibaldi av Nytorp, R1976, som var både
farfars far, farmors far och mormors far
till Iger.

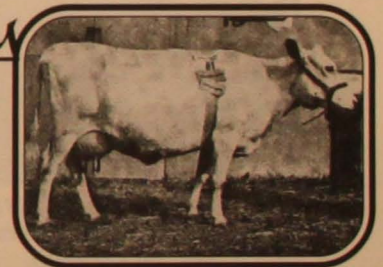
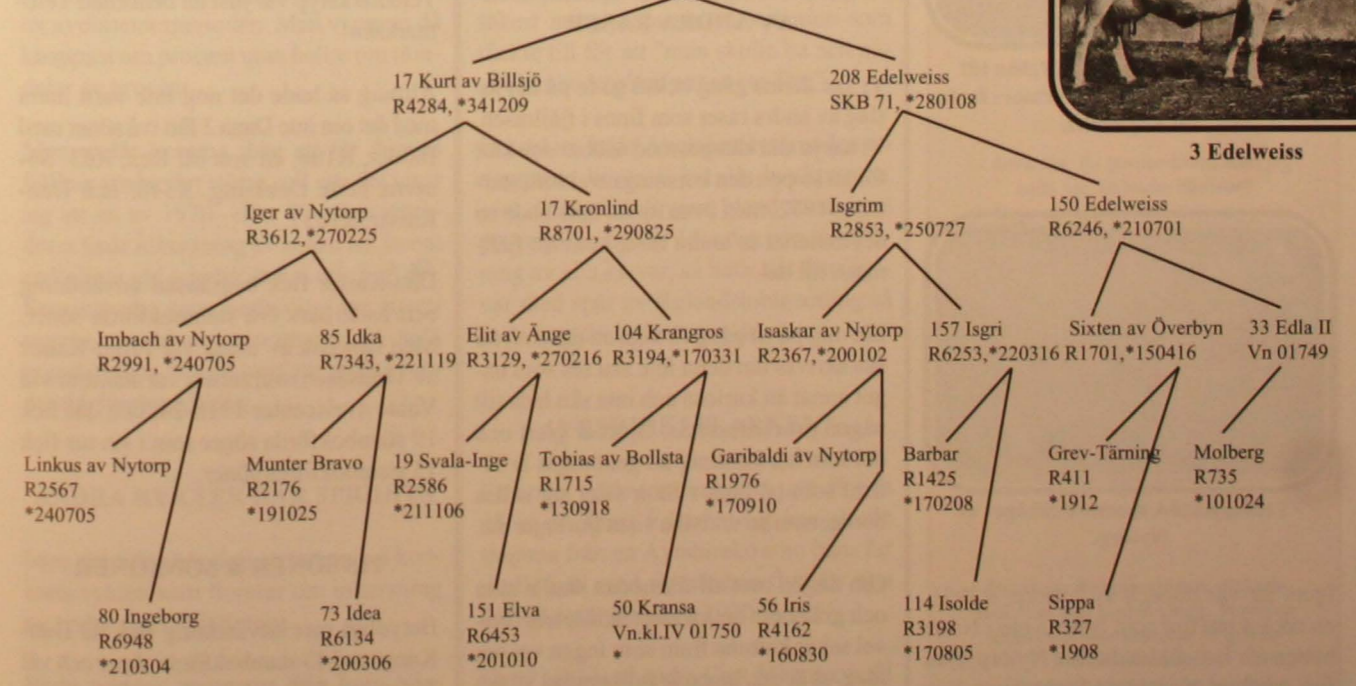
16 EBENHOLTZ FÄDERNESTAM

Far: 27 Kaj, SKB 877, *401122

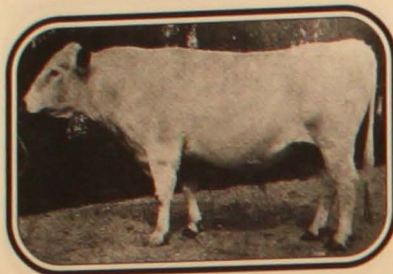
16 EBENHOLTZ MÖDERNESTAM

Mor: 3 Edelweiss, SKB 658, *380726

3 Edelweiss

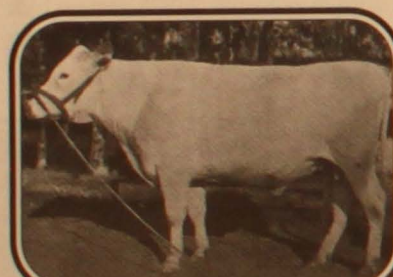
FJÄLLKON

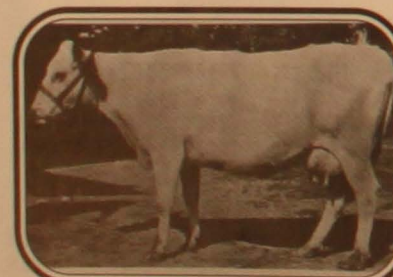
Iger av Nytorp förekommer 3 gånger i stammen på 16 Ebenholtz.

Imbach av Nytorp, farfar till 17 Kurt av Billsjö.

Isaskar av Nytorp, R 2367, son till Garibald av Nytorp och mormors farfar till Ebenholtz.

73 Idéa, R6134, mormor till Iger av Nytorp.

Igers far var Imbach av Nytorp, R2991, en erkänt bra tjur som lyfte aveln i Norrbotten när han såldes dit från Nytorp. Han fick där över 30 stambokförda söner. Iger var den enskilda tjur som kom att betyda mest för Jonsson och gav ett otal bra avkomlingar, och dit får vi nog räkna

Ebenholtz även om han inte var född i Jonssons besättning.

Därmed får man säga att Ebenholtz var klart dominerad av Puke-linjen om än det fanns Oden-blod i ådrorna, främst då via Sahib av Valne som var inavlade på Rask 2, R1561, på fädernet men vars moderne var Puke-dominerat.

Om vi då ska summera genomgången så ser vi att Ebenholtz härstamning till stor del består av relativt tidigt utvandrat Jämtlandsmaterial som är nästan fritt från Zaren-blod och har lite av Odenlinjen.

Dessutom är både Ebenholtz och hans söner "kemiskt" fria från allt vad norska fjällrasgener heter. Även om den från Jämtland utvandrade I-linjen från Nytorp kommer igen 7 gånger och Krangros var inavlade på Puke-linjen, så blev ändå Ebenholtz avkomlingar ganska obesläktade med övriga Sveriges fjällkor vilket gjorde att de till fullo kom att passa in avelsmässigt.

Vi kan också lägga till att området där Ebenholtz kom att verka som tjurfäder fick sitt stora uppsving då han kom dit och det områdets kofamiljer i stort var obrukade ur rikssynpunkt.

INKORSNING AV ANDRA RASER OCH RYKTEN OM INKORSNING AV ANDRA RASER

Vi ska denna gång också gå in på det inslag av andra raser som finns i fjällrasen. Vi har ju alla kämpat med näbbar och klor för att stoppa den korsningsavel som startades 1972, men även innan dess hade en del material ur andra raser kommit fjällrasen till del.

Låt mig på en gång få säga att det som nu ska skrivas om detta inte ska ses som något annat än kurios och inte ska leda till någon procentexercis. Gjort är gjort och det som här kommer att genomgåas är sådant som på inga villkor låter sig sällas bort genom att undvika vissa tjurlinjer etc.

Om någon mot all förmodan skulle sitta och gräva om andra raser skulle utan tveivel saker komma fram som ingen vet om idag, så är det, ingen är fullkomlig. Vi ska nu se på den tidiga inblandningen.

TELEMARK & FJÄLLRAS

Den ännu så länge äldsta kända inkorsningen som har bäring på dagens fjällras är av Telemarksras. På Trollåsens stod vid seklets början en behornad ko av Telemarkstyp vid namn Damrot. Hon fick med Kalle-Glader 2, R48, en dotter vid namn Dana 2, R125, den 13/9 1904.

Omdömet om Dana 2 löd: "Medelstor, kraftig, djup, hornklackar, skarp manke. Färg vit med svarta tecken och prickar".

22 Dana II, R 125, från Trollåsens. Född: 040913. Mor till Dankung och Dankaiser.

Med kännedom om vad gamla Jämtlandsbönder berättat om införsel av Telemarkskor till Jämtland i slutet 1800-talet och början på 1900-talet, så förefaller det inte vara långsökt att det som officiellt i den statskonsulentenskrivna redogörelsen över svensk fjällboskap kallas behornad ko av Telemarkstyp var just en behornad Telemarksko!

Allt nog så hade det nog inte varit mera med det om inte Dana 2 fått två söner med Balder, R108, en son till Rex, R63. Sönerna hette Dankung, R348, och Dankaiser, R1637.

Dan-Kaiser fick begränsad användning och hade bara två stambokförda söner. Men den ena av dessa var Fröjd-Kaiser av Trollåsens som senare var stamtjur vid Valne avelscenter 1918-24, och där fick 19 stambokförda söner som i sin tur fick 15 stambokförda söner.

118 SÖNER & SONSÖNER

Betydligt mer användning fick då Dan-Kung med 43 stambokförda söner och väl 75 stambokförda sonsöner. Dan-Kung stod först som stamtjur på Trollåsens 1910-13 och sedan vid Botsmark 1913-18 och även en kort stund 1918 vid Älvsbyn.

FJÄLLKON

Mest spridning fick sönerna Frigg-Danke, R972, som var stamtjur vid Brännlands avelscenter 1915-19, Frigg 2-Danke, R2210, (helbror med den förra) som stod som stamtjur vid Nordvik avelscenter och tillsist Snöhövding av Trollåsens, R1704, som var stamtjur vid Backe avelscenter 1917-21.

Jag har inte haft tid att sitta och följa upp var och en av dessa tjurar, men jag är rätt så säker på att eftersom flera kom in i avelscenterverksamheten så finns gener kvar idag. Hur mycket är omöjligt att säga men några tiondels procent av fjällrasen idag kommer säkert från Telemarksrasen.

Som kurios kan nämnas att Damrot finns i stammen på Ebenholtz via Sahib av Valne, R3393. Damrot var farmors morfars morfars mor till Ebenholtz. Nog om det.

RYKTEN OM ANDRA RASER

Håkan Hallander har ju grundligt redogjort för importerna av andra raser till Norrland och kommer fram till att redan vid sekelskiftet torde de flesta spåren av inkorsningen via de gamla stambolländerierna varit borta.

Man kan dock inte utesluta att en del inblandning av framförallt Ayrshire finns via möderna som kommit in i aveln efter avelscenterperioden. Men vi pratar då knappast om procent utan hellre om tiondelar av procent.

Men vi får komma ihåg att för dagens fjällras spelar det större roll om det visar sig att en av 1970- eller 80-talets matadorer hade inkorsning av annan ras än om en kolinje vid sekelskiftet skulle haft det. Seminaveln som bedrivits ger ju ett mycket snabbare genomslag på hela populationen än vad som var möjligt under tjurföreningstiden.

ANDRA RYKTEN HAR SPRIDITS

Men det finns här skäl att ta upp två konkreta rykten som florerar om inkorsning av andra raser i fjällrasen.

Båda ryktena emanerar från Lars Näsholm, en gång husdjurkonsulent i Västerbotten och systerson till Johan Jonsson i Billsjö. Han har sagt att han tror det fanns SLB i botten på korna från Bollsta avels-

center.

Detta för att han tyckte att korna hos hans morbror (som till stor del stammade från Bollsta) på 40-talet hade en juverform som påminde om juverformerna på SLB-kor han sett på en lantbruksskola i södra Sverige. Han trodde att man haft lågländstjurar på Bollsta och att djur efter dessa gått in i avelscenterverksamheten.

Utän att på något sätt vilja ringakta en gammal husdjurkonsulents öga för kor så finner jag detta rykte som ganska tveksamt. Besättningen på Bollsta var grundad på 1890-talet via inköp av fjällkor från Jämtland, Västerbotten och Västernorrlands län.

Pålägg gjordes dock inte förrän 1908 då en fjälltjur placerades på Bollsta, innan dess rekryterades alla kor utifrån och alla kalvar slaktades.

Korna på Bollsta var dessutom inte avvikande i storlek mot övriga avelscenterbesättningar på något särskilt sätt och lågländsinblandning borde rimligtvis gjort sig påmint på fler sätt en via juverformen.

JUVERFORMEN VÄXLADE

Juverformen var ju på den tiden lite mer "huller om buller" än idag och även om den skulle ha varit likadan så fanns det säkert inom varje ras en variation som räckte till för att "man skulle ha sett något liknande på en annan ras förr".

Dessutom hade Avelscenternämnden en noggrann kontroll av alla besättningar som deltog i tävlingen, bland annat med provmjölkning var 14:e dag och inmärkning av alla kalvar, så hade det fötts kalvar med spår av lågländsinblandning så hade nog det larmats om det.

AYRSHIRE I FLARKEN?

Ett annat rykte som kommer upp då och då är att Emil Edströms R-kor skulle stamma från en Ayrshireko som hans far skulle haft med sig när han flyttade upp från södra Sverige på 1920-talet.

Detta har bland andra Curt Johansson, fd avelsledare för SKB, sagt att Lars Näsholm anförtrott honom. Men just Lars

Näsholm har själv skrivit i tidningen *Svensk Husdjurskötsel* (Husdjurs föregångare) nr 6 juni 1963 om nämnda R-linje (ur den har vi bl.a. 41 River, SKB 6169, och 715 Rito, SKB 76715). Där säger han istället att Ferdinand Edström (Emils far) köpte anmodern till R-linjen kon Rosa hos Nyströms sterbhus i Grimsmark i Västerbotten. Det låter ju inte som en söderifrån inkommen Ayrshireko och var det nog inte heller.

Snarare är det väl så att de som sedan korsningsaveln började varit förespråkare för en "liberalare" rastolkning gärna läser in mer än vad som varit i rykten och egna iakttagelser. Detta för att försvara den nutida inkorsningen med att "de vars minns inte så noga förr heller" etc.

Men visst finns det inslag av andra raser i fjällkon, men då nästan uteslutande av modernt slag via den bedrivna korsningsaveln och den oerhört slappa kontrollen på tjurmoderhärstamningar som var på framförallt 1970- och 80-talen.

Dock finns ett par undantag som vi ska gå in närmare på i nästa nummer som jag egentligen tänkt ta upp i detta nummer men platsen räcker inte till.

Text: Robert Nilsson

- Vad gör du? Lär du Pelle fula ord?
- Nej mamma. Jag bara talar om vilka han inte får säga!

- Använder du termometern som jag sade när du badar lillebror?
- Nej mamma, det behöver jag inte. Blir han röd så vet jag att det är för varmt och blir han blå är det för kallt!

En mamma sitter på en badstrand när en höggravid kvinna går förbi.
- Mamma, den där tanten har en väldigt stor mage.
- Ja, du förstår, hon har en baby i den.
Lång paus.
- Men varför har hon ätit upp den?

Den unga flickan satt och stickade små rosa och ljusblå plagg. Mamman lutade sig över staketet till grannfrun och sade:
- Jag är så glad att hon har fått lite andra infressen. Förr skulle hon alltid vara ute och springa med pojkar.

AMKOR

-blivande problem, eller?

FLER AMKOR FÖR VARJE ÅR

Allt fler kor av fjällras har de sista fem åren börjat hållas som amkor. Generellt är det ett faktum som lite grand oroar avelskommittén. Detta är nu inte tänkt som kritik av de medlemmar som håller fjällkor som amkor. Om man går ner till enskild besättningsnivå så kan det finnas många goda anledningar till att en medlem inte mjölkar sina kor.

Den vanligaste är tyvärr ofta att mejeriet inte vill hämta mjölken för att besättningen är för liten för att anslutas till en tanklinje. Andra anledningar kan vara att man vill hålla hagmarker och inägor öppna med betande djur eller av olika skäl måste ha eller har jobb som inte går att kombinera med mjölkproduktion.

EU-stödets utformning gynnar ju också den typen av mer intensivt bete, men i botten finns dessutom oftast ett grundmurat djurintresse och en stor kärlek till just fjällkorna, så vem är man att sitta till doms över det?

NERVÖSA DJUR FÖREKOMMER

Ändå nås vi nu och då av berättelser från djurägare som köpt djur från amkobesättningar (ofta kalvfärdiga kvigor) där djuren har varit mycket svårhanterliga och nervösa. Om det då är en rutinerad mjölkbonde så har ju han/hon i de flesta fall varit med om ett och annat, så oftast går det att få ordning på problemen något sänar, men det tar tid. Men är det en nybörjare eller husbehovskoägare så är nog en positiv utgång inget att förutsätta.

Det verkar som om djuren som hålls som amkor lätt blir skygare än de som hålls uppstallade. Det är i och för sig inte konstigt. Om man t.ex. provat att låta en kalv amma kon ett par dagar så märks det klart att den är mer reserverad än en kalv som man själv gett mjölk ur en skål eller hink. Den tidiga kontakten mellan kalv och skötare är en viktig prägel på kalven för att få den tam.

Inom KRAV-produktionen ska ju kalven få dia själv, men där vistas som regel kalven i en ladugård där det finns skötare flera timmar om dagen. I många fall får kalven vara lös och det kelas och klappas med den och prägel på skötaren kommer den vägen på ett naturligt sätt.

KAN SINNELAGET ÄNDRAS?

Faran med amkor är nog om man lämnar ko och kalv för sig själva med de andra djuren i en hage. Djuren präglas då mer på varandra och skötaren blir en bifigur och inte en flockledare. Att det går bra initialt beror nog på att de flesta av dagens amkor varit mjölkkor först och den vägen blivit mer sociala mot människor.

Frågan är vad som händer när vi får första och andra generationens amkor; Hur kommer då fjällkons egenskaper att förändras? Kommer de att få kötttraseras mer reserverade uppträdande och starka skyddsinstinkter, eller kommer det som kännetecknar fjällkon i mjölkproduktionen, nämligen den starka kontakten mellan skötare och djur och den stora nyfikenheten och viljan till samvaro att finnas kvar?

Ja, det är frågan och vi får väl med tiden se vad svaret blir. Men till dess finns det ändå en del saker att beakta för de djurägare som håller amkor och vill sälja sina kvigor till liv;

DAGLIG KONTAKT VIKTIGT!

Ägna kalvar och kvigor tid! Klappa dem och rykta dem. Vänj dem vid mänsklig kontakt, helst dagligen. Tillämpas fribetäckning så välj tjur med omsorg, och var noga med att den är lätthanterlig och har bra psyke. Verkar den nervös är det bättre att "göra korv" av den och skaffa en annan.

Inget kan vara mer förödande på sikt för livdjursförsäljningen från en gård än om kvigornas fader nedärvt sig med nervösa kalvar och ungdjur som dessutom varit för lite hanterade. Men samtidigt ska man inte övervärdera tjurens betydelse. Med rätt skötsel blir 99% av djuren bra till slut, men det kan kräva mer eller mindre jobb att komma dit.

Låt inte djuren gå månadsvis på utmarksbeten utan kontakt med folk. Det är ingen bra grogrund för lätthanterliga djur. Håll dem gärna nära gården där de ser folk och dit det går snabbt att gå och se till dem. På sensommaren och hösten är det ett utmärkt "fjäskmedel" att ta med lite kraftfoder åt dem så de vet att skötaren är lika med något positivt.

Vi vill återigen understryka att detta inte ska ses som ett angrepp mot någon eller några medlemmar utan bara som ett uppmärksammande på ett som synes kommande problem, men ett problem som det är enkelt att komma tillrätta med om man bara är uppmärksam och noggrann!

hälsningar Avelskommittén

NYA FJÄLLRASTJURAR!

TVÅ NYA TJURAR

Samlingen i december gav oss två nya tjurar. Vi skulle få samla sex stycken, men en djurägare fick virus i besättningen så den tjuren föll bort, och en djurägare glömde bort att ordna med att proven blev tagna på sin tjur så den föll också bort.

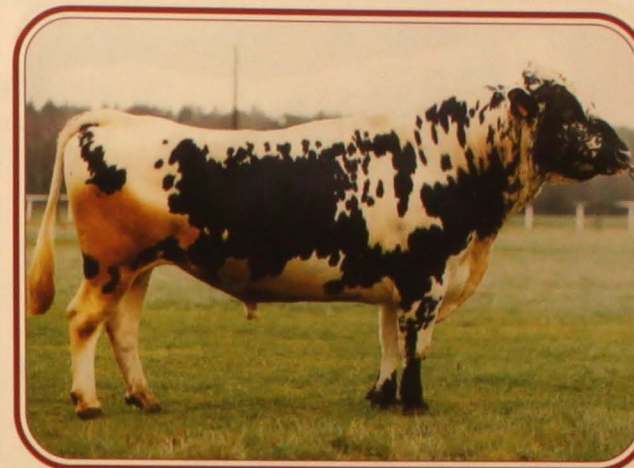
Så det blev bara fyra stycken som kom ned till Alebäck. Naturligtvis så visade sig en av dem ge sperma som hade för dålig motilitet (för få levande spermier i sädesvätskan) för att frysas, och en annan gav så lite sperma att den gick rakt in i genbanken. Kvar att redovisa är två tappar pojkar som gått hela linan ut!

201 DRIV

Den förste är 201 Driv som är född hos Göran Ceder, Lövånger och uppfödd hos Karl-Gustav Hedling, Orsa. Driv är en Grupp 1-tjur ur Jo-Sing-familjen som har 181 Idear till far och en morfar som också var född hos Göran Ceder vid namn 163 Fjanne som var efter 46 Lester, SKB 6578.

Mormors far är 125 Levi, en tjur född hos Rune Boström i Uttersjöbäcken efter 2 Viger. Kolinjen bakom Driv är ursprungligen D-linjen från Verner, Lööf Flarken, som via Rune Boström hamnat hos Ceder.

Modern till Driv, 521 Driva, var en högavkastande ko hos Göran Ceder. Även mormor och mormors mor har bra relativ tal, så det är en fin stam som Driv kan visa upp.

201 DRIV

*950104

Sv.Fj. 20071, Code.nr. 7-766
181 Idear - 163 Fjanne - 125 Levi

Stambokförd vid 4,11 års ålder:
Rygg och länd är lång, tunn och något svank. Korset har normal längd och bredd. Väställda ben med god vinkel. Normala rörelser. Helhetsintryck 8,0.

120 VISS

*981031

Sv.Fj. 20069, Code.nr. 7-763
6780 Mise - 710 Agaton - 948 Sigill

Stambokförd vid 1,1 års ålder: Tunn länd, något svank. Korset har normal längd och bredd. Bra benvinkel, något hasträng. Normala rörelser. 8,0 p.

DÖTTRAR TILL DRIV

Enligt ägaren till Driv, Karl-Gustav Hedling, så har fem döttrar kalvat in i hans besättning. Storleken på dem har varit normala mot små med ganska mycket färg.

De har normala juver och medelavkastning. Driv kan därför vara lämplig för den som har stora kor och vill ha en något mindre avkomma med mer färg.

120 VISS

Den andra tjuren är 120 Viss som är född och uppfödd hos Pahl och Solveig Hedén, Munkfors. Viss är en Grupp 3-tjur ur Sving-familjen.

Far är 6780 Mise och morfar är 710 Agaton SKB 76710 samt morfar är 948 Sigill, SKB 86948. Modern 30 Vitmåra, Sv.Fj. 25011, är en i besättningen mycket högavkastande ko med höga halter i mjölken. Relativtalen ligger över 120 i snitt.

Även mormodern 23 Lilja hade höga relativtal. Kolinjen bakom Viss stammar från Älvdalen och är ny i tjursammanhang.

Viss gav inte så mycket sperma så man kan inte räkna med att den är allmänt tillgänglig så länge. Via fadern 6780 Mise så får Viss 6,25% SLB/SRB i stammen.

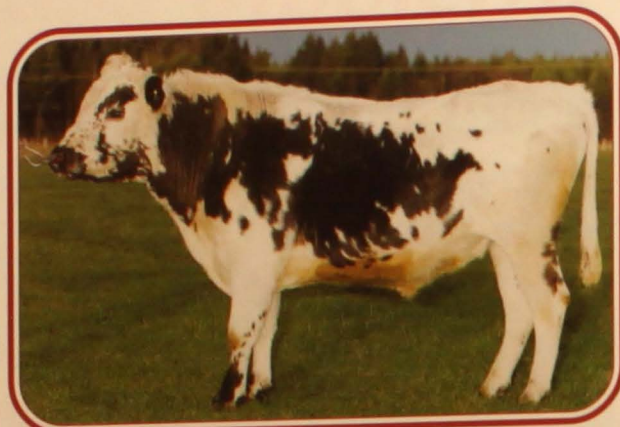
Fjällnära information

Fjällnära tjur spermasamlad hösten -99

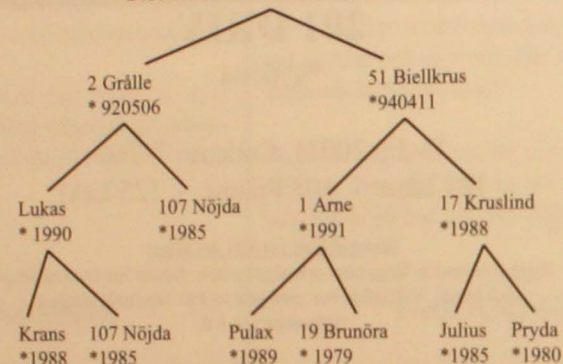
En fjällnära tjur blev spermasamlad vid Alebäck's stuteri i december 1999. Det var 3053 Markisen. Han är född hos Goth Bertil Johansson, Blecket, Rättvik, och han är till 75% Lillhärjäbyggetstam och 25% Biellojaurestam. Samlingen gav 108 doser.

I härstamningen från Lillhärjäbygget ingår Nöjda/Pryda-stammen till stor del så man kanske inte ska använda Markisen till kor där dessa förekommer, om man inte har tillfört någon av de andra stammarna.

Mormor 17 Kruslind är slaktad och hon var ett av de djur som Goth Bertil tidigt köpte från Lillhärjäbygget, och eftersom hon inte längre finns kvar så var det intressant att få en tjur i vars härstamning hon förekommer. Dessutom är 2 Grälle slut för allmän användning.

3053 MARKISEN, * 971115
Stb.nr. 20070. Code.nr. 7-765

3053 Markisen:

Helh:etsintryck 8,0.
Mankhöjd 106 cm.
Korshöjd 107 cm.
Bröstomfång 167 cm.
Färg V5 g.p. S.
Tjuren bedömd vid
2^e års ålder.

Till sist; Glöm inte att meddela kalvningar och förflyttningar av Era fjällnära djur. Du kan också beställa härstammingsintyg för fjällnära djur. Dessa härstammingsintyg kan ses som ett komplement till den officiella kontrollens härstammingsbevis.

De senare har ofta inte så många uppgifter eftersom djuren inte funnits i kontroll så länge. De fjällnära djuren ökar stadigt och vi blir allt fler intresserade djurägare.

God fortsättning på det nya året!
önskar
Birgitta Karlsson, tel 0502-450 64
Kontaktperson för de fjällnära djuren.

FJÄLLKONAMN PÅ BOKSTAVEN N

Här fortsätter vår lilla "serie" med fjällkonamn. Denna gång har vi kommit fram till namn som börjar på bokstaven N, håll tillgodo!

Nana, Naima, Nattrik, Nella, Nelly, Netta, Nina, Nipper, Nocka, Nollo, Nora, Norma, Norrland, Nucka, Nottefin, Nubba, Nuna, Nygås, Nylin, Nypa, Nyros, Nytta, Näckros, Näsblom, Näslin, Näsling, Nätra, Nättros, Nanna, Nansa, Nega, Neita, Nilla, Nissa, Normana, Nymfen, Nöjda, Nippa, Nipper, Nypon, Nälly.

Beställ en fjällkobrevlåda!

Bra brevlåda av plåt (locket kan ej stå uppfällt). Ugnslackerad vit med valfritt motiv målat med syntlackfärg som klarlackeras. Pris: 550:- + frakt & potsförskott. Sänd foto eller beskrivning på motiv! Även jakt, hundar, fåglar, blommor m.m. Konstnär Rune Wenliden, Ättevägen 6, 244 71 Dösjebro. Tel 046-77 13 46

AKTUELLA SEMINTJURAR

Nedanstående renrasiga fjälltjurar går att beställa för insemination direkt av Din husdjursförening/seminstation. Samtliga av Svensk Fjällrasavels tjur är de också skyldiga att ta hem när Du säger till! OBS! För att underlätta Ditt tjurval har vi markerat vilka grupper de tillhör i Gruppavels-systemet. Gruppavelsystemet beställer Du utan kostnad från Svensk Fjällrasavels expedition om Du inte redan gjort det! Detta är viktigt att följa för att undvika inavel och där får Du också information om hur man ska välja tjur vid seminerings!

Svensk Avels fjälltjurar:

Namn	stb.nr.	kodnr.	Far
GRUPP 1:	6718 Joar	87618 6718	175 Jo Moen

Svensk Fjällrasavels fjälltjurar:

Namn	stb.nr.	kodnr.	Far
GRUPP 1:	6718 Joar	87618 6718	175 Jo Moen
GRUPP 2:	6728 Lazarus	86728 6728	72 Lager
	6742 Harg	96742 6742	729 Homeros
	6746 Hompest	96746 6746	940 Hompen
	6758 Bula	96758 6758	943 Bass
	6759 Bam	96759 6759	943 Bass
	6787 Laro	96787 6786	6715 Lage
GRUPP 3:	6738 Mast	86738 6738	786 Maro
	6748 Bör	86748 6748	743 Bisko
	6753 Bistro	96753 6753	743 Bisko
	165 Leo	6677 7-556	10 Smith
	1 Hubert	6680 7-564	6720 Jovial
	156 Zonat	6681 7-543	9 Zober
	181 Idear	6691 7-563	38 Desing
	162 Linus	6694 7-567	10 Smith
	3 Peter	6871 7-592	29 Ise
	70 Rosen av Böle	20002 7-597	733 Gandi
	32 Goding	20009 7-707	733 Gandi
	1010 Olav	20025 7-720	9009 Sevat
	232 Dillner	20036 7-726	181 Idear
	201 Driv	20071 7-766	181 Idear
	9150 Tor	24000 7-761	9007 Lano
	9151 Loke	24001 7-762	9010 Öst-Tor
	23 Svempa	6684 7-576	67 Ringo
	37 Eemeli	6685 7-574	Kuninkaan Poika
	164 Lim	6695 7-566	83 Rim
	3 Dollar	6707 7-577	940 Hompen
	202 Vaccin	20003 7-701	39 Dixon
	30 Herman	20005 7-703	34 Lysing
	1002 Manitou	20029 7-714	6715 Lage
	2 Gusten	20011 7-721	158 Hink
	1080 Major	20033 7-724	127 Desir
	234 Sprint	20024 7-738	302 Misse
	1095 Flise	20045 7-744	302 Misse
	85 Loke	20046 7-746	75 Lör
	2076 Svix	20048 7-745	39 Dixon
	1006 Glunt	20050 7-743	6758 Bula
	145 Tessar	6679 7-542	148 Tess
	21 Svartenlind	6686 7-553	701 Svarting
	44 Fagerman	6688 7-571	1 Holar
	157 Lirken	6698 7-554	79 Nill
	57 Hinder	6699 7-561	155 Levi
	6 Snöstorm	6711 7-595	701 Svarting
	178 Terrin	6714 7-598	145 Tessar
	40 Pelle	20001 7-596	6748 Bör
	2000 Maraton	20006 7-704	710 Agaton
	208 Monogram	20026 7-702	9005 Mono
	6209 Kwick	20018 7-710	705 Sol
	50 Musse	20032 7-722	255 Magnet
	2027 Drutten	20035 7-725	6763 Svartus
	7114 Gubben	20039 7-740	27 Gunde
	1102 Fagott	20044 7-739	4 Totte av Knätten
	120 Viss	20069 7-763	6780 Mise

Avelsfrågor?

Hör av Dig till Svensk Fjällrasavel om Du funderar över tjurval och annat som berör avelsarbetet med Dina djur. Adresser och telefonnummer finner Du på sidan 2!

FJÄLLKON

Säljes:

Dräktiga SKB- & Fjällkvigor.
Kalvar ca maj-juni, samt några yngre SKB- & Fjällkvigor.
Tel 0498-243100
Hanna Engström.

Kvigor
födda i april -99, resp juli -99.
BVD- & leukosfri besättning.
0290-705 25
Robert Eklund.

Tjur
*15/7-97. F 67776 Lippo, MF 6718 Joar.
Har betäckt, snäll.
0451-531 42
Börje Seldin.

Tjur
2 år. F Driv, MF 156 Zonat. Bra lynne.
0150-66 40 02
Adam Lewenhaupt.

Tjur
*16/10-98. F 6718 Joar, MF 6748 Bör.
0370-720 16
Ture Svensson.

Tjurkalv
*20/12-99. F 6768 Bula, MF 6775 Sigge.
0171-41 70 47
Asta Johansson.

Tjurkalv
*30/6-99. F 2000 Maraton, MF 6724 Mikro.
0644-400 71
Mari Strand.

2 kvigor
*7/1-99, F Klöver. *24/1-99 F Lazarus.
0251-500 75
Nancy Alm.

Tjur
*20/11-97. F 6724 Mikro, MF 943 Bass.
BVD- & leukosfri besättning.
0150-66 40 25
Ulla Andersson.

Kor & ungdjur
0271-234 25
Bengt & Ingrid Knutsson.

Tjur, *1/7-98
0515-76 03 39
Karin Abrahamsson.

Dräktig kviga
(kalvar i februari) F 6715 Lage.
0515-72 70 24
Bernt Johansson.

Kviga, *sep-98
08-551 572 66
Lena Hansjons.

Säljes:

Kvigor & kvigkalvar (ca 9 st)
0258-202 07
Sven Blomberg.

1 ko & 1 kviga
Blandning av fjällras och fjällnära.
010-224 11 17, 0682-211 16
Kristen Morlind.

Köpes:

Kvigkalv & tjurkalv, 0-6 mån
0950-220 28
Pia From.

Fjällko, dräktig eller med kalv
08-646 14 12 (dag)
08-645 06 86 (kväll)
Sussi Kenne.

Kvigkalv, 0-6 mån
060-930 15
Maria Bellskog.

10 st dräktiga rasrena kvigor
(Kravgodkända) eller 10 st kvigor med 6
månader kvar till kalvning.
063-147360, 070-378 50 08
Sture Marklund,
Torsta Naturbruksgymnasium.

Ca 5 kvigor
Semineringsfärdiga.
0413-330 40
Karl-Erik Andersson.

3-4 dräktiga kvigor
BVD- & leukosfria.
0496-410 22
Bertil Johansson.

Ko eller kviga
0322-142 04
Anne Hoff.

Hushållsko
0960-250 30
Mathias Rova.

Dr. kviga eller ko med kalv
Snäll, behöver ej vara rasren.
0322-713 42
Margareta Caverö.

5 kor eller dr kvigor
0581-66 10 90
Lena Bergström.

Sökes:

MINDRE GÅRD

Vi är ett par i 30-årsåldern som söker en gård med ca 10-25 ha åker att arrendera eller köpa omgående. Den bör ligga i området runt Sala, Avesta eller Hedemora.

Vi önskar uthus med plats för 3-4 nord-svenskar plus någon unghäst, 2-3 fjällkor plus rekrytering, en flock höns och ett par grisar samt ett hus att bo i själva.

Vi kommer att bruka jorden ekologiskt och även, så långt vi hinner, använda våra hästar i jordbruksarbetet, så det är bra om jorden ligger någorlunda nära gården.
Tel 0224-821 31
Bo Ranerfors och Jessica Matzon

Nästa FJÄLLKON kommer i april 2000.

Annonser till den tidningen ska vara redaktionen eller livdjursförmedlaren tillhanda snarast möjligt och senast den 10 mars!

INFO FRÅN LIVDJURS-FÖRMEDLAREN

Tiden går fort. Jul och nyår har passerat och nu har ett nytt millenium börjat med allt vad det innebär, om det nu innebär något överhuvudtaget mer än att man får skriva ett nytt årtusende.

Nu är det februari, så än är det några månader kvar innan våren gör sig gällande, men till nästa nummer av *Fjällkon* så vill jag uppmana Er som har djur att sälja att planera för detta redan nu, vilket även gäller Er som vill köpa djur.

En speciell uppmaning till Er som tänker skaffa tjur till betäckning är att redan nu börja kolla vad som går att få tag på, för på sommaren brukar det vara svårare att få tag på tjur.

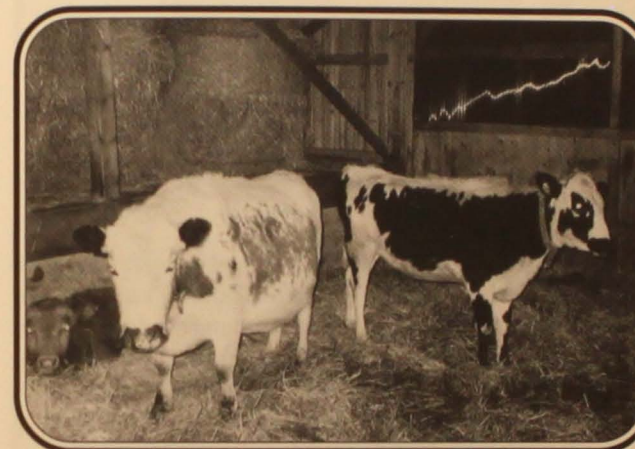
Vi uppmanar alla som ska sälja men inte har någon köpare att kontakta oss så att inga djur går till slakt i onödan. Ni når mig, Joachim Gustavsson, på telefonsvararen (för det är oftast den som Ni får prata med) men glöm inte att uppge namn och telefonnummer så ringer jag upp när jag kommer in. Tel/Fax 0142-250 42.

FJÄLLKON

Decemberträffen i Dalarna

I början av december träffades medlemmar från Svensk Fjällrasavels Dalakrets till en träff på gården Sågsbo i Bjursås hos familjen Katarina och Mats Matsols. Trots att ett av vinterns första rejäla snöoväder rasade denna dag så kom det även medlemmar från Gästrikland och Västmanland.

Träffen började med gott fika, fototittande och koprat. Vi gick igenom en skrivelse till SJV om problemen med plastöronmärkningsen som förekommer hos en del djurägare. Skrivelsen är författad av LRF:s juridiska avdelning i Falun. SJV vill ha in mer uppgifter om vilka problem som märkningsen innebär, t.ex. öronskador, skygghet, tappade märken osv. Diskussioner i ämnet fördes mellan deltagarna.

Kall lösdrift hos Matsols i Bjursås.
T.v. ser vi kon 43 Fina och t.h. kvigan 28 Stjärna.

Sedan framkom en önskan från "Gävleborgsbönderna" om att bilda en gemensam Gävle-Dalakrets. Vi från Dalakretsen lovade att ta upp detta på kommande styrelsemöte. Vi såg även på film samt tittade på djuren här i Sågsbo. Man har fjällkor och tjurar av både vanlig fjällras och fjällnära stam samt en rödkulla och några får.

Mats meddelade även att Bjursås slakteri startar i vår igen. Slakteriet har haft två års uppehåll med verksamheten, men nu kommer det ett par personer från Söderhamn vilka tror att Bjursås i Dalarna är en bra plats att bedriva slakteriverksamhet på. Man tror bl.a. att det kommer bli en hel del styckningsjobb åt leverantörer som vill ha återtag på sitt kött.

För oss med lantraskor i närområdet (östra Dalarna, Siljanområdet och västra Gävleborg) kanske Bjursås slakteri kan bli en viktigt resurs för att få tillbaka vårt kött till konsumenterna.

Text & Foto: Goth Bertil Johansson

Garanterat äkta fjällkoprodukt

ÖNSKEMÅL OM SIGILL

Vid Svensk Fjällrasavels stämma i augusti 1998 framkom önskemål om att vi skulle ta fram något sorts sigill till fjällkoägare som producerar och säljer fjällkoprodukter (t.ex. ost, ostkaka mm) vid hemförsäljning eller vid försäljning till grossist m.fl.

Sigillet ska visa att produkten är tillverkad av "riktig" fjällkomjölk, något som kan bidra till en ökad försäljning.

Sigillet finns som ett litet klistermärke med 3 cm diameter avsedd att sättas på burkar och förpackningar, samt som en skylt med 20,5 cm diameter avsedd att sättas på vägg eller hängas i tak (dubbelsidigt tryck).

HUR FÅR DU TAG I SIGILLET?

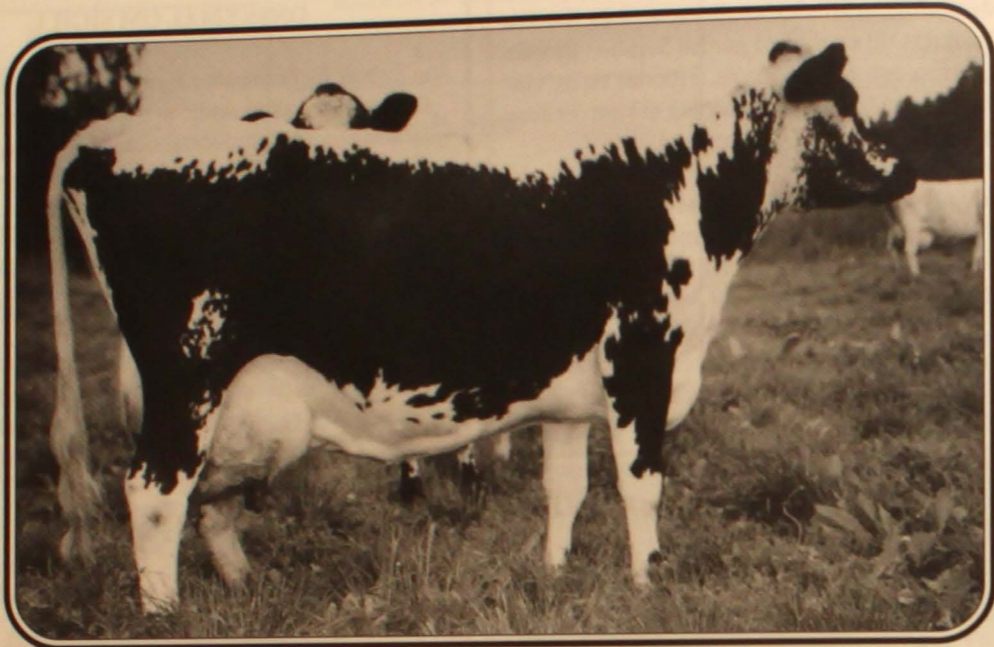
Sigillet (klistermärken & skyltar) får Du gratis från Svensk Fjällrasavels expedition, men vi har givetvis några enkla regler som måste vara uppfyllda, och de lyder så här;

- 1) Du ska vara medlem i Svensk Fjällrasavel.
- 2) Minst 50% av kobesättningen ska bestå av bidragsberättigad fjällras. (Du behöver dock inte uppbära bidrag/miljöstöd för Dina kor).

Ansökan om besättningscertifikat/sigill insändes till Svensk Fjällrasavels expedition. I ansökan ska ingå en härstamningsredogörelse över alla mjölkarna som finns i besättningen (t.ex. kopia på kokontrollens papper). Vi går sedan igenom Din ansökan och tar därefter kontakt med Dig.

Postmästaren hade en väldigt svåräst handstil. En dag kom en anställd och frågade:
- Vad står det här?
- Ja, sa postmästaren, antingen står det 50.000 eller Göteborg.....

ATT TÄNKA PÅ INFÖR ÅRETS EU-PAPPER!

INGA NYPÅBÖRJADE KONTRAKT I ÅR

När det gäller miljöstöd för hotade raser så går det ju inte att teckna nya kontrakt detta år p.g.a. att man ska göra om miljöstöden och ge dem en ny utformning år 2001. Ni som tecknade Er på 5 årskontrakt första året det gick att söka stöd har fått erbjudande om att förlänga kontraktperioden med ett år, eller att helt avstå.

Det var ett tag tal om att skärpa upp kraven ytterligare på renrasighet för att en fjällko skulle berättiga till miljöstöd. Tanken var att kravet på minst 87,5% fjällras i fadern även skulle gälla morfadern, men eftersom man beslutat att förlänga miljöstödsbeslutet i ett år i avvaktan på det nya så blir det inga ändrade krav på renrasighet i år.

Som tidigare kommer att gälla att kravet för att en fjällko ska räknas som renrasig och berättiga till stöd är att:

- 1) Fadern ska ha minst 87,5% fjällras i stammen.
- 2) Modern ska stå som ras 3 i kokontrollen, alltså inte som 3*1, 3*2, 3*4 eller annan korsning.
- 3) Morfadern ska ha minst 50% fjällras i stammen.
- 4) Hondjuret ifråga ska om det är betäckt eller seminerat vara det med en renrasig (godkänd) fjälltjur.

Ett tips för den som tycker det är svårt med alla siffror är att ta seminpärmerna och gå ut i ladugården och skriv på varje kos blad upp det id-nummer som står på kons öronmärke (det är ju det som Ni ska ha rapporterat till CDB). Sedan använder Ni seminpärmerna som uppslagsbok när Ni ska fylla i ansökan detta år, för då har Ni alla uppgifter som Ni behöver ha om härstamning och eventuell seminering/betäckning i den pärmen.

Om Ni inte har en seminpärm kan Ni gärna skaffa en, i alla fall de kokort som man använder i seminverksamheten (de går att köpa för en billig penning av husdjursföreningen) och fyll i uppgifterna Ni har om djuren på det. Det underlättar allt "kom ihåg" om korna.

En annan sak som underlättar handläggningen, och därmed ofta utbetalningshastigheten, är om Ni har en korrekt ifylld härstamningsbilaga till Er ansökan. Fyll i den fullständigt (även djur som är inne i systemet), det tar inte så lång tid om Ni har seminpärmerna som underlag, och glöm inte fylla i använd tjur vid seminering/betäckning.

Länsstyrelserna har via Jordbruksverket fått listor på alla stambokförda tjurar som är godkända som fäder (och därmed för sem/bet) och morfäder. Så om Ni bara har stambokförda tjurar i härstamningen och bara använt Er av semin så är allt färdigt. Om Ni har använt privata tjurar som inte varit eller hunnit att bli stambokförda så är det heller inget problem, och vill Ni underlätta handläggningen av Ert stöd så tar Ni kontakt med Svensk Fjällrasavels avelsansvarige Robert Nilsson så kan han skriva ut intyg åt Er att tjuren ifråga är godkänd. Sist men inte minst så glöm inte att kryssa i rutan för utbetalning!

Kontrollanslutning!

Svensk Fjällrasavel uppmanar härmed medlemmarna att kontrollansluta sina fjällkor till den officiella kokontrollen hos Svensk Mjolk. Varför vill vi då det? Jo, det är nämligen av stort värde för fjällkornas framtid om alla kor är med i kokontrollen, vilket innebär att man provmjölkar korna en gång i månaden. Detta för att bättre kunna värdera de tjurar som används i avelsarbetet.

Även små besättningar med ett fåtal kor är önskvärt att få anslutna till kokontrollen så att så många kor som möjligt kommer med, det är viktigt i en liten population. Det finns möjlighet att även gå med i s.k. begränsad kontroll, vilket innebär att man provmjölkar endast 6 gånger/år.

En annan stor fördel med att vara med i kokontrollen är förutom att man får veta mjölmängd, fetthalt, proteinhalt osv. även får cellhalten kontrollerad i mjölken. Cellhalten är ett bra mått på juverhälsan och kan användas som förebyggande instrument mot kommande juverinflammationer genom att man t.ex. kan sintidsbehandla en ko och på så sätt få bättre mjölkvalitet och göra kon mer långlivad.

Kontakta Din husdjursförening för ytterligare information!

Hör av Er om hur döttrarna efter fjälltjurarna är!

Svensk Fjällrasavel har under olika former spermasamlat fjällrastjurar sedan 1993. Först vid samling direkt ute på gårdarna och de senaste åren hos Svensk Avel på Alebäck. Vid det här laget har en hel del döttrar till dessa tjurar kalvat in, och vi är mycket nyfikna på att höra hur de har blivit som mjölkkor!

Någon avkommebedömning efter dessa tjurar är inte möjlig i dagens läge, men vi vill ändå gärna veta hur djuren efter de här tjurarna har blivit. Vi vill därför ha allas Er hjälp med ett omdöme om Era kor i de fall som Ni har döttrar efter tjurarna ifråga.

Vilka tjurar det gäller framgår av tjurlistan på sidan 21. Du som har kor efter någon eller några av tjurarna som står i den högra spalten ombedes vänligen att helt kort skriva ner hur respektive ko är avseende kons utseende och exteriör, lynne, färg, avkastning, juver- och spenform etc. Om Du dessutom råkar ha ett foto på kon ifråga så vore det naturligtvis ännu bättre! (Du får tillbaka fotot då vi lånat det).

Uppgifterna om tjurarna kommer vi alla, även Du, att få nytta av på så sätt att vi får en mer samlad bild av hur döttrarna har blivit, vilket sedan blir till god hjälp i det fortsatta avelsarbetet/bevarandearbetet med fjällkorna!
Vi tackar på förhand för Din hjälp! Tack!

Skicka in uppgifterna till:
Svensk Fjällrasavel, Larstorp, 590 33 Borensberg.

Lediga platser

DJURSKÖTARE!

Jag söker en djurskötare till mina 50-60 kor (fjällras, telemark, fjordfä) i trevlig uppbunden ladugård. Det finns även hästar, får, getter m.m. på gården som ligger naturskönt nära Orsa i Dalarna. Mindre bostad finnes. Sommartid tillämpas fäboddrift med modern utrustning såsom t.ex. rörmjolkning. Lön efter överenskommelse.

För ytterligare information, ring;
Karl-Gustav Hedling
0250-427 69 eller
010-686 88 84.

Intresseanmälan GÅRDSSKYLTAR!

Ett antal medlemmar har efterlyst gårdsskyltar med fjällkologotype och gårdsnamnet på, avsedda att sättas upp vid t.ex. infartsvägen till gården eller på ladugården.

För att vi ska kunna begära in offerter så behöver vi veta hur stort intresset är bland föreningens medlemmar. Därför vill vi att DU som vill köpa en gårdsskylt hör av Dig till Svensk Fjällrasavels expedition per brev, vykort, telefon, fax eller e-post.

Kom också gärna med förslag på skyltens utformning (oval eller rektangulär), färg (vit botten med blå eller svart text, ljusblå botten med svart text el. dyl.).

Vi har tänkt att föreningens logotype (fjällkossorna och föreningsnamnet) samt gårdsnamnet ska vara med på skylten.

Hör av Dig! Vi behöver just Din hjälp! Ju fler som vill ha skyltar, desto billigare blir de!

Diplom för hög livstidsavkastning!

Svensk Fjällrasavel vill försöka stimulera och sporra medlemmarna att vara rädda om och sträva mot hållbara kor, varför vi beslutat inrätta en serie diplom för hög livstidsavkastning. Det blir tre olika diplom för tre olika nivåer på avkastning:

- Diplom C - Kon ska ha mjölkat sammanlagt 3500 kg smörfett + protein.
- Diplom B - Kon ska ha mjölkat sammanlagt 5000 kg smörfett + protein.
- Diplom A - Kon ska ha mjölkat sammanlagt 6500 kg smörfett + protein.

Diplom C motsvarar ungefär det diplom som delas ut inom SKB-rasen för en livstidsproduktion av 2000 kg smörfett. Det är alltså en ganska måttlig nivå men ändå erkännansvärd. Nu finns det ju kor som lyckas producera mer än 3500 kg smf + protein och till och med mycket mer än så. Därför inför vi både B- och A-diplomen som säkert inte ofta blir utdelade men som är väldigt motiverade de gånger det blir av. Idag finns kor i livet som uppnått både B- och A-nivån och det känns viktigt att få ge ett speciellt erkännande till de djurägare som lyckats nå ända dit.

För att vara berättigad till de olika diplomerna finns det några punkter som ska vara uppfyllda:

- * Djurägaren ska vara medlem i Svensk Fjällrasavel.
- * Kon ska ha minst 87,5% fjällras i härstamningen.
- * Kon ska naturligtvis ha varit ansluten till kokontrollen.

ANMÅL KON NU!

När ovanstående kriterier är uppfyllda så meddelar djurägaren till Svensk Fjällrasavel när kon gått till slakt och fullständig livstidsproduktion finns. Diplomet utdelas på föreningens stämma eller skickas till djurägaren om denne är förhindrad att närvara vid stämman. OBS! Du som har någon ko som uppfyller ovanstående ombedes att redan nu höra av Dig till föreningens expedition. Diplomen kommer att utdelas på stämman i Värmland i sommar!

"LATHVUND" FÖR ENKLARE TJURVAL

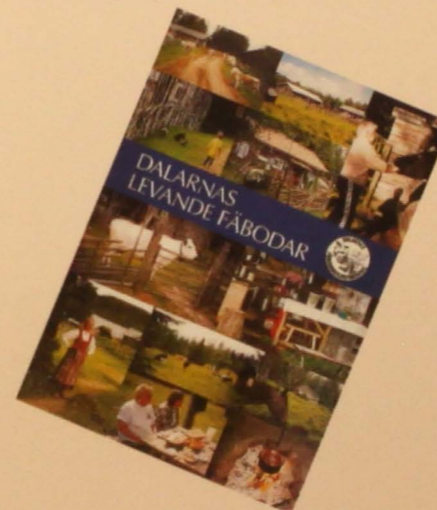
Eftersträvad egenskap	Tjurförslag	Fakta att beakta	Eftersträvad egenskap	Tjurförslag	Fakta att beakta
Mer färg	181 Idear SKB 6691 232 Dillner Sv.Fj. 20036 2000 Maraton Sv.Fj. 20006 3 Peter SKB 6871	Ännu inga mj. döttrar Ännu inga mj. döttrar	Mer mjölk	161 Smille SKB 6673 44 Fagerman SKB 6688 157 Lirken SKB 6698 6758 Bula SKB 96758	"Blek" avkomma. Något svag dotterfert.
Mer höjd	40 Pelle Sv.Fj. 20001 41 Duvalen SKB 6689 44 Fagerman SKB6688 181 Idear SKB6691 6748 Bör SKB96748	Grova döttrar, långa spenar.	Bättre juver	6738 Mast SKB 86738 6746 Hompest SKB 96746 41 Duvalen SKB 6689	Nätta kor, ändå bra golvavstånd. Något svaga ben. Högställda döttrar.
			Bättre lynne	6738 Mast SKB86738 943 Bass SKB 86943 161 Smille SKB6673 3 Peter SKB 6871 23 Svempa SKB 6684	"Blek" avkomma, svaga juver. Bra färg på avkomman.

Bilder från läsarna....

DALARNAS LEVANDE FÄBODAR

Beställ informationsbrochuren om Dalarnas levande fäbodlar! Brochuren är tryckt i färg med många fina bilder samt givande läsning om fäbodlivet. Här får Du också tips om alla de fäbodlar som finns att besöka i Dalarna.

Brochuren är utgiven av Dalarnas Fäbodbrukarförening och kan beställas via Svensk Fjällrasavels expedition. Kostnaden är 25 kronor/styck inkl. porto. Skicka in pengarna i ett kuvert eller sätt in summan på vårt postgiro 833 53 62-3.

EN FJÄLLNÄRA KO

Detta är den fjällnära kon Snövit med sin dotter Snöljus hos Tove & Henry Undin, Stöpafors. Snövit är av Lillhärjåbyggetstam.

SKICKA IN DINA BILDER TILL FJÄLLKON DU OCKSÅ!

Favorit i repris!

Nedanstående referat var med i förra numret av Fjällkon, men tyvärr hann inte bilderna bli klara då, och eftersom det var ett intressant gårdsbesök så "kör" vi referatet en gång till, fast nu med bilderna!

Imponerande. Det var ordet på allas läppar när familjen Buck en varm dag i september mötte upp för att välkomna ett trettiotal fjällrasentusiaster till sitt hem, beläget i en av nordvästra Värmlands verkliga vildmarker. Familjen har nämligen på tjugo år och helt med egna krafter lyckats förvandla en övergiven och förfallen finn-gård till ett vackert och väl-skött boställe.

Sedan tio år tillbaka bor familjen, som ursprungligen kommer från Tyskland, här permanent. Huset har renoverats, trädgård och odlingar väckts till liv, en fantastisk ladugård har murats i sten. Allt har åstadkommit genom eget hårt arbete och med mycket begränsade ekonomiska resurser. Gården är idag praktiskt taget helt självförsörjande. El finns inte framdragen, istället klarar man sig med vindkraft som kompletteras med ett diesel-aggregat. Gården håller både hästar och kor. Tyvärr ännu inga fjällkor utan två jersey. Här utlovades dock ändring.

Det var en intressant och lyckad utflykt som avslutades med picknick ute i trädgården. Alla fick vi nog något att tänka på, inte minst när familjen presenterade sin filosofi när det gäller pengar: Det viktiga är inte hur mycket man har i början av månaden utan hur mycket som finns kvar när den är slut!

Text: Tove Undin

Mottagning på ladugårdsbacken. Notera det fina växthuset som är ihopbyggt med ladugården.

Ett frodigare grönsaksland får man leta efter!

Intresset att höra om alla de växter som odlades var stort.

Denna grönskande idyll i Värmland lockade många besökare.

FJÄLLKON

B-POST - Föreningsbrev
Porto Betalt

Avs: Svensk Fjällrasavel
Larstorp, 590 33 Borensberg

KUNGLIGA BIBLIOTEKET
BOX 5039

102 41 STOCKHOLM

Bilder från läsarna....bara en vanlig kalvning

De här fina bilderna på en kalvning ute i försommargrönskan fick Fjällkon från Lottie & Alf Åkerström på gården Gårdhammar utanför Arboga. Kon kallas Lill-Stinta, men hennes riktiga namn är Lady från gården Ismundsundet (familjen Englund) i Jämtland som hon härstammar ifrån.

Kvickalven som föds ska heta Beda. Om tjuren som nyfiket övervakar förlossningen är far till kalven vet Fjällkon inte, men det verkar ju troligt att döma av intresset för den nya fjällkalven!

Bilderna är tagna av Lotties syster Christina.

